

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Život a dílo Taha Husaina a jeho přínos arabské literatuře

Michaela Vaňková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Život a dílo Taha Husaina a jeho přínos arabské literatuře

Michaela Vaňková

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Crossen, Ph.D.

BECON (Stockton-on-Tees)

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014 .....

Ráda bych poděkovala vedoucí své práce paní doktorce Petře Crossen za ochotu, čas a trpělivost, kterou mi věnovala.

Mé velké díky také patří mým nejbližším, kteří mi byli během sepisování práce velkou oporou.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	EGYPT A LITERATURA PO 1. SVĚTOVÉ VÁLCE.....	3
	2.1 Kulturní obroda	3
	2.2 Ideologie faraónismu	5
	2.3 Nová škola	6
	2.4 Literární jazyk	7
3	ŽIVOT TAHA HUSAINA.....	8
	3.1 Dětství.....	10
	3.2 Studium na univerzitě al-Azhar	11
	3.3 Studium na Káhirské univerzitě.....	13
	3.4 Pobyť ve Francii	14
	3.5 Akademické působení a veřejná činnost	15
4	DÍLO TAHA HUSAINA	18
	4.1 Jazyk a styl.....	19
	4.2 Modernismus	22

4.3 Islámská tradice	22
4.4 Egypt	23
4.5 Literární kritika	24
4.6 Beletrie	25
4.6.1 Dny	25
4.6.2 Volání hrdličky	30
4.6.3 Literát.....	32
4.6.4 Strom neštěstí.....	33
4.6.5 Ubožáci země.....	33
5 ZÁVĚR	35
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	37
7 RESUMÉ	39

1 Úvod

Tato práce se zabývá osobností egyptského spisovatele Taha Husaina, jeho životem, dílem a přínosem pro literaturu egyptského a arabského světa. Cílem práce je seznámit čtenáře s prostředím, dobou a okolnostmi, díky nimž se utvořila podoba díla Taha Husaina. Zároveň si práce klade za cíl osvětlit, jak přispěl Taha Husain k vytvoření moderní literatury v Egyptě, která zde vznikala během kulturní obrody, takzvané *nahdy*, po 1. světové válce.¹

První část práce se věnuje kulturnímu vývoji a pozadí literární tvorby v Egyptě v období postkoloniální éry. A také zmiňuje důležité faktory, které ovlivnily literaturu - pulzující kulturní obrození ruku v ruce s národním sebeuvědoměním a posilováním národní kultury a identity. Dále se práce krátce zabývá ideologií faraónismu, literárním společenstvím *Nová škola* a neopomíjí ani otázku jazyka literatury, který se v době 20. a 30. let modernizuje.

Druhá část se již podrobněji rozepisuje o spisovateli Taha Husainovi a začíná jeho životem od dětství, během studií na náboženské i světské univerzitě a taktéž na Západě, a pokračuje akademickým působením a veřejnou činností tohoto autora. Badatelská činnost a celoživotní zájem o školství a prosazování vzdělávacích reforem má v práci nezanedbatelné místo. Avšak výsadní pozici zaujímá literární tvorba Taha Husaina. Tedy, v další části práce se již čtenář ocitá ve světě literárních postav, románových hrdinů a hrdinek.

Ještě před uvedením beletristických děl Taha Husaina v práci uvádím několik jeho kritických textů a vědeckých prací, kterými taktéž obohatil arabskou literaturu. Ale nejvíce se zaměřuji na beletrii – novelami a povídkami se totiž Taha Husain dodnes řadí mezi nejvýznamnější spisovatele arabského světa.² Vzhledem k tomu, že je celoživotní dílo Taha Husaina velice obsáhlé, a také z důvodu, že jen některá díla byla z arabštiny přeložena do českého, slovenského či anglického jazyka, nabízí tato práce pouze výčet několika málo děl. Tato díla patří však mezi stěžejní literární počiny Taha Husaina a jsou jeho nejznámějšími knihami publikovanými i mimo Egypt a jiné arabské země.

Poslední část práce tak nabízí ochutnávku moderní arabské literatury Taha Husaina. Začínám prvním dílem, jímž vstoupil Taha Husain do literatury, a to autobiografií *Dny*.³ Včetně ukázky se dostává prostoru i všem třem dílům této trilogie. Po autobiografickém díle Taha Husaina popisují jeho novely s tématem ženské emancipace, *Volání hrdličky*. Krátce se zmiňuji o novele *Literát*, kterou řadíme také mezi autobiografická díla Taha Husaina.⁴ Nakonec věnuji prostor další novele s názvem *Strom neštěstí*, která uzavírá kapitolu o díle Taha Husaina.

---

¹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 43.

² Tamtéž, str. 48.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž, str. 50.

Téma své práce jsem zvolila, jelikož mne zajímá moderní arabská literatura a připadalo mi vhodné začít bakalářskou prací od počátků jejího vzniku. Egyptský autor Taha Husain mne zaujal především pro spojení arabské tradice s moderním, západním, způsobem myšlení. Také jsem chtěla připomenout jeho dílo, jelikož se dnes u nás, zatím, neobjevují nové překlady. Některé prameny, které jsem pro práci používala, pochází z období 60. či 70. let, kdy autor ještě žil, nejčastěji jsem čerpala ze skript profesora Jaroslava Oliveriuse o moderní arabské literatuře a z práce Pierra Cachii. Ze současné literatury jsem vycházela většinou z cizojazyčných publikovaných prací, ať již v knižní podobě anebo charakteru časopiseckých článků dostupných v databázi JSTOR.

2 EGYPT A LITERATURA PO 1. SVĚTOVÉ VÁLCE

Na konci první světové války procházel Egypt důležitým procesem národního sebeuvědomění. Pramenilo to především z okupace Velkou Británií. Egypťané proto formovali hnutí za osvobození a samostatnost. Představitelem vlasteneckých sil se stala strana *Wafd* (v překladu Delegation), která byla vyslána na mírovou konferenci do Paříže a tam měla zastupovat egyptský lid. Prosadit požadavky Egypťanů (především nezávislost na Velké Británii) se nepodařilo, a hnutí se dokonce rozpadlo. Ovšem, již v roce 1922 Velká Británie zrušila protektorát a vyhlásila nezávislost. Ta však byla pouze formální a britský vliv byl v Egyptě patrný stále. Právě tehdy vznikla skupina *Nová škola (al-Madrasa al-džadida)*, která zásadně ovlivnila směr moderní egyptské literatury. Hlavní zásadou *Nové školy* bylo prosazování moderních, evropských metod při studiu literatury a odmítání tradičních, a zároveň zidealizovaných děl.⁵

Dvacátá a třicátá léta se nesla ve znamení kulturní revoluce. Nejčastěji se, v českém prostředí, můžeme setkat, s termínem kulturní obroda, v cizojazyčném s názvem kulturní renesance, arabský výraz pro toto důležité období literárního vývoje v Egyptě zní *an-nahda*. Tehdy se stále vedly diskuze o „starém a novém“, ale všeobecně se již literatura ubírala jednoznačně moderní cestou. Neznamena to však, že by spisovatelé zcela odmítli egyptskou historii. Naopak, klasický kulturní odkaz se promítal v jejich dílech, autoři čerpali z období egyptské minulosti, sahající až do doby faraónské.⁶

Následující řádky se podrobněji zmiňují o každém z fenoménů egyptské literární tvorby období dekolonizace. Rozepisují se o literární a kulturní skupině *Nová škola*, a to z toho důvodu, že ve své době udělala pro moderní literaturu mnohé. Patřil k ní také Taha Husain, kterému se věnuje tato práce. Prostor dostane i časové vymezení počátků moderní literatury, období a události, které formovaly Taha Husaina jako autora, jako klasiku moderní egyptské literatury, kulturní obroda. S myšlenkami představitelů *Nové školy* a kulturní renesance v Egyptě souvisí ideologie faraónismu, již popisuje samostatná kapitola následující za částí o kulturním obrození. Nakonec se první část práce bude obecněji věnovat literárnímu jazyku příznačnému tvůrcům období *nahdy*.

2.1 Kulturní obroda

Zaměříme se na dobu po 1. světové válce, kdy egyptská kultura procházela procesem obrody, tzv. *nahdy*, a dala tak prostor modernitě, vlivu Evropy a přijetí nových směrů literatury. Literatura samotná nabírá rychlosti a staví se do zcela nového světla pro arabský i

---

⁵ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 33.

⁶ Tamtéž, str. 43.

evropský svět. To, co Evropě trvalo dlouhé roky, možná desetiletí, pojmá egyptská literatura během období výše zmíněného obrození.⁷ Reforma literatury i kultury, nových forem, žánrů a postupů, nových jazykových stylů i vědeckých bádání však postupovala celkem pomalu a její křivka stoupala spolu s dalším přijímáním a akceptováním „západního“. Přesto se však stará tradiční forma literatury odívá do hávu nového a moderního a vznikají tak nové žánry jako román, povídka či literární kritika.⁸ Paralelně s kulturní obrodou běžel proces vymanění se z izolace, jež byla do té doby pro islámský svět příznačná.⁹

Není od věci zmínit, kterak ona obroda přišla Egyptánům na mysl a co ji vlastně zapříčinilo. S touhou vyrovnat se západu se setkáváme již v 18. století s příchodem Napoleona do Egypta (1798). Tehdy se projevil zájem Egypta stát se plně moderní zemí schopnou na poli kultury, vzdělání a vědy konkurovat Evropě. Francouzi do Egypta přinesli mimo jiné i vynikající francouzské vědce a orientalisty, kteří v Egyptě pokládali základní kameny nových vědních oborů a postupů.¹⁰

Překážkou oné doby byla však strnulost, a to hlavně v oblasti náboženské. Existovaly kruhy konzervativních islámských dogmatiků (často z univerzity al-Azhar) i sekularistů, ovšem ti nenacházeli společnou řeč. Tak vzniklo reformní hnutí, jež chtělo ukázat, že islám nepřekáží modernímu vývoji, ani vědě. A věda postupně získávala punc důležitosti pro rozvoj a modernizování země.¹¹ Ale ke střetu docházelo nejenom s dogmaty azharských konzervativců, ale i s myšlenkami, že nové postupy se neinspirují západem - že ho kopírují. Al-Azhar v podstatě stál v opozici vůči západním metodám ve vědě, učení i literatuře. Duchovní představitelé učili ve svém zavedeném stylu výuky, samozřejmě v islámském duchu, a neměli vůbec v úmyslu přistupovat na prozápadnost a modernost především.¹²

Osobnost spojená s inspirací se západem, inovacemi a reformami, snahou vytvořit z Egypta moderní stát je Muhammad^c Alí. Samozřejmě, pod jeho rukama nevznikal stát liberální, jak jsme tomu zvyklí u zemí evropského typu. Egypt se v této době stále vyznačuje autoritářstvím a praktikami vládce, řekněme, tyranskými. V jeho době se začínají tisknout periodicky noviny, za pomoci odborníků se Egypt seznamuje s překladatelskou činností, jež započala s vervou vlastní tehdejší době. Právě překladatelství se stává taktéž pilířem kulturní obrody egyptské země jakožto zdroj informací a formy literatury zvnějšku.¹³

---

⁷ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 43.

⁸ ABU-HAIDAR, Jareer. *Modern Arabic Literature and the West* by M. M. Badawi. *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 1987, str. 333.

⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, str. 209.

¹⁰ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 5-6.

¹¹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Setkání Východu a Západu v tvorbě klasiků egyptské literatury*. *Literární noviny*, 2001, str. 10.

¹² CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 13.

¹³ Tamtéž, str. 8.

2.2 Ideologie faraónismu

Moderní egyptská literatura, ač se inspirovala evropskými literárními bardy, v sobě stále nesla odkaz na egyptskou kulturní tradici. Klasikové literatury v Egyptě, mezi něž se Taha Husain neomylně řadí, ve své tvorbě propojili nové hodnoty, jež chtěli prosadit, i starou egyptskou historii. Vyzdvihnout chtěli období faraónské, z něhož také mnohdy čerpali náměty. Odtud vznikla ideologie tzv. faraónismu (arabsky *al-fir' auniĵa*), který kladl důraz především na podtržení egyptské identity na základě společné, velké a slavné historie Egypta. Jedná se hlavně o období Osmnácté, Devatenácté a Dvacáté dynastie jednotně nazývané „Zlatý věk“ nebo arabsky *al- 'asr adh-dhahabí*.¹⁴

Egyptané se nechtěli ztotožňovat se sousedními arabskými státy a, hledající vlastní identitu, se vymanili z jakési soudržnosti všech Arabů. Pocítili potřebu hájit především dědictví starého faraónského Egypta. Zastánci těchto myšlenek byli právě i literáti a kulturní obroditelé. Egypt brali za součást bývalého řeckého a římského impéria, tedy jako oblast více evropskou, než arabskou – alespoň co se týče historie a kulturních hodnot. Faraónismus byl a je do značné míry spekulativní, jelikož jeho teorie příliš nepočítá s arabskou a islámskou částí egyptské historie. Jak je již zmíněno výše, Egypt tak ztratil kontakt s ostatními arabskými státy. Ideologie faraónismu mohla žít hlavně díky ve své době nedávným kulturním i politickým změnám a dekolonizování země Brity.¹⁵

Právě přítomnost britského impéria na území Egypta a jeho svrchovanost nad Egyptány vyústily v tento intelektuální boj s cílem vyrovnat se se západními zeměmi produkujícími literaturu celosvětového významu či je předčít. Cizí element nedovolující snad se Egyptu plně samostatně rozvíjet a hrdě dostát své minulosti byl v této době bolestivým tématem nejen pro egyptské intelektuály a spisovatele.¹⁶

Taha Husain sepsal dokonce spis *Budoucnost kultury v Egyptě* (1938), v němž hájil myšlenky zařazení egyptské kultury a myšlení do kultury a myšlení evropského. Odkazoval na období starého Egypta, kdy tento stát patřil mezi nejvýznamnější země tehdejšího světa. Často se právě obroditelé a klasikové moderní egyptské literatury obraceli k helénistické tradici Egypta.¹⁷

Faraónismus se projevoval nejen v literatuře nebo vědeckém bádání, ale i ve výtvarném umění či sochařství. A odkaz na období faraónského Egypta můžeme dodnes

---

¹⁴ GERSHONI, Israel a JANKOWSKI, James P. *EGYPT, ISLAM, AND THE ARABS: The Search for Egyptian Nationhood, 1900-1930*. New York: Oxford University Press, 1986, str. 151.

¹⁵ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 43.

¹⁶ GERSHONI, Israel a JANKOWSKI, James P. *EGYPT, ISLAM, AND THE ARABS: The Search for Egyptian Nationhood, 1900-1930*. New York: Oxford University Press, 1986, str. 151.

¹⁷ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 43 – 44.

vidět na mnoha místech s památkami doby egyptských králů, které se mnohdy stávají symbolem boje za moderní Egypt.¹⁸

2.3 Nová škola

Kulturní obroda nebo taktéž egyptská renesance probíhala hlavně za pomoci kulturních činitelů, kteří se pohybovali ve sféře literární a žurnalistické. V období po zrušení britského protektorátu v Egyptě (1922)¹⁹ vzniklo seskupení zvané *Nová škola*, v němž se sdružovali literáti a novináři pokrokových názorů a pracovali na nové literární tradici s ohledem na národ, sociální citění i vlastní kulturu. Skupina těchto moderně smýšlejících tvůrců se scházela v kavárnách, divadlech a klubech, kde probíhaly diskuze o funkci literatury a novém směru literární tvorby. Nejdůležitějším aspektem *Nové školy* je prosazování realismu v literatuře – hlavní snaha literátů byla představit v dílech skutečný obraz společnosti v Egyptě. Inspiraci hledali egyptští spisovatelé u literátů francouzských, anglických i ruských.²⁰ Tyto autory měli tvůrci nové literární tradice v Egyptě velmi dobře nastudované i vzhledem k jejich pobytu na evropských univerzitách.

Členové *Nové školy* šířili své myšlenky zpočátku hlavně skrze časopisy *as-Sufúr* a *al-Fadžr*, které vycházely především ve 20. letech. Časopis *as-Sufúr* (Odstranění závoje) vydal první egyptské povídky i díla Husainova. Magazín *al-Fadžr* (Úsvit) se věnoval taktéž povídkové tvorbě a také literárním a společenským kritikám. V obou časopisech se silně projevil tendence *Nové školy* zasadit se o nové literární pořádky a vyzdvihnout a zdůraznit národ.²¹ Otázka egyptského nacionalismu je spjata hlavně se sekularistickým vnímáním společnosti, tedy jistým odsunutím islámu do pozadí.

Tématem povídek autorů *Nové školy* byly aktuální společenské problémy se zaměřením na chudobu, život na vesnici, zkažené mravy, rodinu i postavení žen. Autoři *Nové školy* ve svých dílech promítali touhu po spravedlnosti pro všechny vrstvy obyvatel a zřetelně se vymezovali vůči starým zažitým tradicím, jež považovali za pokrytecké a nesvobodné. Cílem jejich tvorby bylo ukázat skutečnou tvář života v Egyptě se všemi úskalími a problémy společnosti, i těch nejprostších lidí.²²

---

¹⁸ NAVRÁTILOVÁ, Hana. V hlavní nebo vedlejší roli Egypt. In: *Acta FF ZČU*. Západočeská univerzita v Plzni, 2009, str. 119.

¹⁹ Oficiálně se tehdy Egypt stal královstvím, stále však pod kontrolou Velké Británie. Ta ztrácí vliv v Egyptě až roku 1952, kdy byl svržen probritský král Farúk. (JEŽOVÁ, Michaela, BURGROVÁ, Helena, eds. Egypt. In: *Současný Blízký Východ*. Brno: Barrister & Principal, 2011, str. 77).

²⁰ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 33.

²¹ GERSHONI, Israel a JANKOWSKI, James P. *EGYPT, ISLAM, AND THE ARABS: The Search for Egyptian Nationhood, 1900-1930*. New York: Oxford University Press, 1986, str. 34.

²² OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 33 – 34.

Mezi nejvýznamnější představitele *Nové školy* patří Muhammad Taimúr, zakladatel moderní egyptské realistické povídky, Ahmad ChajrÍ Sa´íd, Mahmúd Táhír Lášín, další z průkopníků egyptské krátké povídky, Muhammad Husain Haikal, autor průlomového vesnického románu *Zainab*, Jahjá Haqqí, Ibráhím al-MisrÍ a Taha Husain.²³

2.4 Literární jazyk

Ona literatura „nově“, i dle *Nové školy*, se v první třetině 20. století potýkala s otázkou jazykového stylu. Polemiky mezi příznivci starého stylu a zastánci nové literární podoby děl se vedly v kruzích konzervativních intelektuálů, tvořících kolem časopisů *as-Sufúr* a *al-Fadžr*, jelikož právě žurnalistika vytvořila příležitost pro změnu jazyka v nepublicistické tvorbě.²⁴

Klasický tradiční styl se zakládal na pravidlech tzv. *balághy*, která určovala normy arabské rétoriky. Většina staromilců pocházela z prostředí tradičního islámského, často až tvrdě ortodoxního. Jejich názory i tvorba se vyznačovaly hlubokou úctou ke koránu a odmítáním jakékoliv diskuze o osvěžení jazykového stylu. Každá inklinace k novotám znamenala pro obhájce tradičních hodnot ohrožení islámu a arabství. Ti, kteří zastávali spíše sekulární názor a přikláněli se k podpoře národní identity, patřili mezi proklamátory faraónismu.²⁵

Jazyk, o němž ještě mnohé padne, zajímal i Taha Husaina. I on zadal několikero příčin ke sporům o jazykový styl. Sám se zastával oproštění se od koránské mluvy – tady vidíme spíše sekulární myšlení a ponechání náboženství stranou, což vadilo islámským duchovním a nejen jim -, ale zároveň nechtěl připustit hovorovou řeč jako jazyk hodný literárního zvěčnění. Spor o literární jazyk vyvolal Taha Husain i s Mustafá Sádiqem ar-Ráfi´ím, zastáncem klasického jazykového stylu a ortodoxním islámským myslitelem. Taha Husain napsal, že jazyk ar-Ráfi´ího je příliš komplikovaný a nepřirozený, zastaralý a nmoderní, nehoden tehdejší době. Ar-Ráfi´í hned reagoval ostrou kritikou Husaina, že kdo napadá klasický literární a jazykový styl, sám zcela neovládá spisovnou arabštinu – sám uznával pouze jazyk koránu jako jazyk literární. Zcela proti byl na poli hovorového jazyka, ale tím ani sám Taha Husain nikdy ve svých dílech nepsal.²⁶

Jazyk v dílech Taha Husaina je charakteristický svou vytříbeností a také tím, že autor nedbá nikdy na to, je-li hrdina jeho příběhu gramotný či ne – vždy ke čtenáři promlouvá

---

²³ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 33 – 34.

²⁴ Tamtéž, str. 33.

²⁵ Tamtéž, str. 45.

²⁶ Tamtéž, str. 44 - 45.

dokonale spisovným jazykem. To bývá často autorovi vytýkáno, jelikož tímto postavy jeho děl ztrácí na autentičnosti.²⁷ Charakteristický jazyk Taha Husaina dále rozeberu ještě v samostatné kapitole.

3 ŽIVOT TAHA HUSAINA

Spisovatelé často čerpají náměty pro svá díla z vlastního života či z událostí, kterých byli svědky anebo o nich slyšeli z vyprávění jiných osob. Nejinak je tomu i v případě Taha Husaina. Nejen, že se musí prát s dobou, ve které žije, a svá díla patřičně obhájit, navíc ho souží vlastní osud. A tím je slepota, jež ho provází od dětství až do konce jeho dnů. Snad o to větší úsilí vkládá Taha Husain do své práce, ať již okouzlen přichází na univerzitu al-Azhar, tradiční studnici islámského vědění, nebo zas ze své alma mater odchází hledat nový život, nové chápání literatury a literární vědy, prosadit svou věc.

Taha Husain zdaleka nežije svůj příběh ve tmě. Ba naopak, vidí věci dost jasně a zřetelně na to, aby nám, současným čtenářům, ukázal egyptský svět před desítkami let takový, jaký byl. Sám prožíval dětství a dospívání v skromných poměrech, na egyptském venkově. Život jeho i ostatních v rodině a ve vesnici byl velice ovlivněn náboženstvím.²⁸ Taha Husain právě i v tomto viděl příčinu stagnace egyptské společnosti a jeho díla obsahují i drobnou kritiku tohoto jevu. Realisticky, a přitom lehce ironicky, popsal roli islámu v myšlení venkovanů – svého otce, matky, učitele. Období autorova dětství je v nejznámějším, vzpomínkami inspirovaném díle Taha Husaina *Knihy dní*. Myšlení venkovanů má Taha Husain velice dobře zmapované a přes slepotu dokáže v lidech najít jejich podstatu. Odrazem tohoto rysu a knihou dokazující kontrast mezi negramotností vesničanů a vzděláním je jeho další prozaické dílo *Volání hrdličky*.²⁹

Jiný život, ale stále v duchu tradice, čekal na Taha Husaina v náruči univerzity al-Azhar, nejklašičtější z klasických institucí vzdělání v Egyptě a širokém okolí. Snaživý a po vzdělání prahnoucí chlapec kromě exegeze koránu studuje jazyk a starou arabskou literaturu a také islámské právo. Na azharské univerzitě došlo mladému Tahovi Husainovi, že tudy se jeho životní cesta ubírat nebude. Příliš tradiční a zkostnatělá stará univerzita neposkytuje autorovi mnoho prostoru pro sebevyjádření, avšak stává se mu odrazovým

---

²⁷ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 16.

²⁸ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 45.

²⁹ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 8.

můstkem pro budoucí bádání a vytváření vlastních děl, jimiž sám pokládá základy moderní literární vědy v Egyptě.³⁰

Když je roku 1908 otevřena Egyptská (Káhirská)³¹ univerzita, dostává vzdělávání Taha Husaina zcela nový rozměr. Na této univerzitě totiž přednáší, kromě egyptských učitelů, význační evropští orientalisté, kteří seznamují Taha Husaina s moderními metodami vědy evropské úrovně. Velice úspěšně zde pokračuje ve svém studiu literatury a filologie, a když získává doktorský titul, dostává navíc i stipendium na studia ve Francii. Právě tady se odehrává další významná etapa života Taha Husaina. Přes počáteční nepřízeň osudu Taha Husain nakonec studuje ve Francii na Sorbonně a rozšiřuje své obzory studiem klasických jazyků, antických dějin, velice si oblíbí i sociologii a taktéž se seznamuje s francouzskou literaturou mnohem detailněji než by kdy v Egyptě mohl. Francie mu mimo neocenitelné zkušenosti a nově nabyté znalosti dává i manželku.³²

Po studentských létech zůstává Taha Husain na univerzitní půdě, ovšem tentokrát jako profesor. Kromě přednášení na Káhirské univerzitě se autor věnuje i vlastnímu výzkumu, psaní a publikování. Kariéra spisovatele, kritika, badatele se jeví jako velice úspěšná, ovšem autor se často střetává s názory odpůrců. Obzvláště popuzuje konzervativní kruhy svými kritickými poznámkami a publikacemi týkajícími se koránu a předislámské poezie. Odpor vůči jakékoliv, natož kritické analýze posvátného textu a zpochybňování pravd uznávaných soudobými tradicionalistickými učenici nakonec způsobuje Taha Husainovi mnohé potíže. Záležitostí se zabývá i vláda, Taha Husain má být obžalován z ateismu a současně se jedná i o jeho akademickém působení.³³

Taha Husain pro svobodu myšlení a svou verzi pravdy zůstává stále stejně kritickým badatelem a autorem dalších spisů. Další roky věnuje také činností pro blaho veřejnosti. Jeho oborem je především kultura, ale také školství. Jak jeho dílo prostupuje proklamace potřeby vzdělání pro všechny, tak i vlastní praxí dokazuje neutuchající zájem prosadit vzdělávací reformu. Tedy nejenom beletristickými díly, literární kritikou, ale i činností ve veřejném životě prosazuje neocenitelné změny. A to i tehdy, když se stává ministrem školství.³⁴

V této práci dílo Taha Husaina ještě podrobněji analyzuji, s důrazem na prózu jako je již zmíněná *Kniha dní* (součást trilogie *Dny – arabsky al-Aijám*), *Volání hrdličky* (arabsky *Du 'á'al-karawán*) a *Strom neštěstí* (arabsky *Šadžarat al-bu's*). Právě v těchto dílech Taha Husain poukazuje na sociální nerovnost a rozdíl světa venkovanů a života městských obyvatel. Celý život se zabývá touto nespravedlností i problematikou vzdělání, které ještě tou dobou nebylo

³⁰ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 8.

³¹ Dále budu uvádět jako Káhirská.

³² HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Přeložil I. HRBEK. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 8.

³³ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 47.

³⁴ Tamtéž, str. 48.

samozřejmostí, ale spíše výsadou. V celoživotním díle Taha Husaina se odráží jak jeho pozorování z dob dětství a dospívání, kdy, ač slepý, pozoruje svět kolem sebe, tak i jeho evropské zkušenosti. Oba prvky se snaží Taha Husain spojit a také se mu to daří – v jeho díle můžeme spatřovat tradici arabského islámského světa i rysy evropské kultury.³⁵

3.1 Dětství

Taha Husain se narodil v roce 1889 v městečku Maghagha v Horním Egyptě. Měl dvanáct sourozenců a jeho rodina pocházela z nižší střední vrstvy. Poměry, ze kterých Taha Husain pocházel, byly velice skromné. Veškerý život ve městě, kde malý Taha vyrůstal, ovlivňovalo náboženství. Tedy, když rodinu Husainů navštívil šejch ze súfijského řádu, k němuž se hlásil otec Taha Husaina, bylo povinností a ctí rodiny šejcha a jeho druhy řádně pohostit. Avšak, vyskytla-li se u některého člena obce jakákoliv choroba, nikdo nepřivolal lékaře. Nemocný tak zůstal bez odborné pomoci ponechán svému osudu.³⁶

Bylo tomu tak i v případě Taha Husaina, jenž jako dvouleté dítě onemocněl očním zánětem. Po několika dnech, kdy chlapce nikdo neléčil a jeho stav se nezměnil, byl poslán vyléčit se, ovšem bez šťastného konce. Taha Husain zůstal slepý. Jeho rodiče v té době neprojevovali zvláštní soucit nad slepým synem. Dokonce ani matka, jindy láskyplná, ani otec, vždy velmi hodný, nedokázali svému dítěti dát najevo lásku. Sourozenci Tahou spíše opovrhovali a on si pomalu uvědomoval, o co vše ho ztráta zraku připravila. Nakonec se stal malý Taha kvůli zavržení vlastní rodinou tichým, smutným dítětem.³⁷

S dospíváním získává Taha Husain zkušenosti s literaturou. Setkává se s ní prostřednictvím příběhů od potulných písničkářů a vyprávění o skutcích velkých mužů z jeho okolí. Seznamuje se s žánrem bajky, básní, legend a traktátů týkajících se sufismu. Nejvíce se však Taha Husain zabývá koránem. Má se totiž, na přání rodičů, v budoucnu stát recitátorem koránu anebo učitelem na univerzitě al-Azhar. Taha Husain navštěvuje místní školu, tzv. *kuttáb*, a denně se učí zpaměti jednotlivé súry tak, aby znal každé slovo nazpaměť. Po prvním nezdaru, kdy před otcovými přáteli neodrecituje vybrané súry celé, se nakonec koránu naučí a je poslán za bratrem na al-Azhar.³⁸

Už ani neví, jak se naučil korán nazpaměť, ani si nevzpomíná, jak začal ani jak opakoval, i když si ze života ve škole vzpomíná na mnohé scény, z nichž některé ho nyní rozesmějí, jiné rozesmutní; vzpomíná na doby, kdy ho do školy nosil na ramenou některý

³⁵ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 48 – 51.

³⁶ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 45.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, str. 46.

*z jeho bratrů, neboť škola byla daleko a on byl příliš slabý, aby tu vzdálenost překonal pěšky. Nevzpomíná si však již, kdy začal chodit do školy sám.*³⁹

(.....)

*Není na tom nic zvláštního, že zapomněl, jak zvládl korán nazpaměť. Vždyť to memorování dokončil, jak dovršil devátý rok života. Jasně a zřetelně se však pamatuje na den, kdy memorování koránu dokončil, vždyť učitel s ním o tom mluvil už řadu dní předtím, o tom, jakou z toho bude mít otec radost, a přitom si kladl podmínky a domáhal se vlastních práv.*⁴⁰

(Ukázka z autobiografie *Kniha dní*.)

3.2 Studium na univerzitě al-Azhar

Tato starobylá univerzita je Tahovi výzvou a ke studiu přistupuje s odhodláním a vervou. Už od malička totiž tíhne k vědění a touží po vzdělání. Al-Azhar sice k výuce nepřistupuje moderně – jak píše Ivan Hrbek: „Hluboké změny, kterými Egypt a s ním ostatní arabský a islámský svět v této době procházel, se dotkly al-Azharu, této bašty ortodoxního islámu, jen nepatrně a výuka i způsob myšlení zůstávaly na přibližně stejné úrovni jako při jeho založení v 10. století.“⁴¹ – ovšem studentu Taha Husainovi se dostává dokonalé znalosti tradiční islámské vědy a literatury, hlavně starých arabských básníků. Těmi se později zabývá i v disertační práci a dalších pracích o islámské historii a arabské poezii.⁴²

Taha Husain se na univerzitě potýká s osamělostí a steskem po domově. Samota a černé myšlenky nabírají na síle, když umírá Tahovi jeden z bratrů na cholera a také, když mu jeho starší bratr na al-Azharu nevěnuje pozornost. Z praktického hlediska mu byl život usnadněn, když mu rodina poskytla sluhu, který byl Tahovi kuchařem, společníkem a čtenářem, a tak byl najednou Taha mnohem mobilnější. Ovšem jiný problém nastal s financováním studia. Taha Husain s bratrem a sestřenicí, která také přijela na al-Azhar, žijí, asi jako všichni studenti, bez přepychu a s problémy zaplatit ubytování, jídlo a učitele.⁴³

Když byl Taha Husain právě čtyři roky na al-Azharu, seznámil se s Ahmadem Hasanem az-Zajjátem, editorem, spisovatelem a překladatelem, a s Mahmúdem Hasanem Zanátím,

---

³⁹ HUSAIN, Táhá. *Kniha dní*. Přeložil K. PETRÁČEK. Praha: Odeon, 1974, str. 25.

⁴⁰ Tamtéž, str. 28 – 29.

⁴¹ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 8.

⁴² OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 46.

⁴³ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 47 – 48.

který se stal lingvistou a kritikem. Tato skupinka spolu trávila čas nejen studijně, ale i návštěvami literárních kruhů a taktéž básnickou tvorbou. Později studoval az-Zajjât s Taha Husainem ve Francii. Všichni tři se také shodovali v názoru, že al-Azhar jim nenabízí, co by měl. Styl výuky i vyhraněnost al-Azharu je nejen pro Taha Husaina zklamáním. Výuka se mu zdá příliš nudná, bez života a plná dogmat. Celá univerzita byla, dle něj, plná intrik a drobných naschválů jednoho vůči druhému. Dokonce jemu samému byla vyčítána churavost a i on osobně se potýkal s univerzitní každodenností v podobě urážek a psychického týrání.⁴⁴

Stále více a více se Taha Husain odkláněl od směru univerzity al-Azhar. Jeho přístup byl protknut opovržením a absolutním odmítnutím tradicionalismu v pojetí al-Azharu. Když se dostal student Taha Husain na prázdniny domů, měl být ovlivněn hnutím vytvořivším se kolem Muhammada ʿAbduha. Spojení Taha Husaina s myšlenkami tohoto hnutí a jeho lídrem však popírá Dr. Ch. C. Adams.⁴⁵ Muhammad ʿAbduh měl více ovlivnit Taha bratra a jeho přátele, kteří patřili mezi přívržence tohoto reformátora. Reformní myšlení se ale tak jako tak u Taha Husaina projevilo. Totiž právě již v období jeho studia na al-Azharu, kde inklinoval spíše k méně tradičnímu učení, se objevují zmínky o příklonu k velkým změnám. Změnám jako je potírání korupce, obroda společnosti, reforma soudnictví, zrušení polygamie, omezení rozvodů a oživení filozofie některých velkých učenců jako je Ibn Síná a Ibn Rušd. Četl ovšem i autory svého století jako Muhammada ʿAbduha, Rašída Ridu a Qásima Amína.⁴⁶

Ačkoliv se Taha Husain s al-Azharem zcela neztotožňoval, jeho obdiv si zasloužil chránělec Muhammadá ʿAbduha, azharský učitel al-Marsafí. Právě díky němu se upravilo jeho vnímání literatury a on začal objevovat zcela jiný rozměr učení. Taha Husain se stal přímo fanatickým přívržencem al-Marsafího. Ten si totiž za cíl uložil vyvinout u svých studentů co nejlepší literární vkus. Kázal jim, aby četli jen ta díla, která sám považoval za nejlepší – básně *džáhilíje* (doby předislámské) a raného islámu. Jakmile zadané dílo studenti přečetli, kousek po kousku se svým učitelem rozebrali vše, co se básně týkalo – od autora po filologickou či rétorickou stránku věci – a podrobili jej příslušné kritice.⁴⁷

Nejdříve se zabývali významem díla, poté myšlenkami a nakonec uměleckým vyjádřením. Až bylo vše důkladně rozebráno a prodiskutováno, dílo ocenili či zatratili. Nejednou však došlo i na kritické a posměšné poznámky mířené proti ostatním azharským učitelům, jež přešly dokonce v přehnané útoky na ně. Taha Husain se se svými přáteli proto stal na al-Azharu velice nepopulárním elementem. Společně se posmívali těm, kteří nesdíleli stejné názory s nimi, a také donášeli na konkurenci svého učitele, když sledovali každou její chybu na přednáškách. Taktéž společně vyvolali pobouření vyjádřením o prorokově hrobce, která byla „nic jiného než tlející kosti a pár klacků“. Za toto heretické vyjádření a útoky

---

⁴⁴ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 48 – 49.

⁴⁵ Tamtéž, str. 50.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž, str. 51.

na členy azharské obce byli předvoláni před koncil al-Azharu, který předznamenal jejich postupný konec na půdě této univerzity.⁴⁸

3.3 Studium na Káhirské univerzitě

Nedá se tvrdit, že by byl Taha Husain ukončením svého studia na al-Azharu zklamaný. Naopak, velice razantně se obrátil na vedení univerzity a svou ataku chtěl dokonce publikovat v novinách *al-Džarída*. Článek nakonec vydán nebyl, ale Taha Husain se najednou mohl pohybovat mezi podobně smýšlející revoltující inteligencí nadšenou Západem. Také se nadále věnoval studiu francouzštiny ve večerní škole a začal navštěvovat večerní kurzy Káhirské univerzity hned v první týden jejího založení (ještě jako Egyptské univerzity). Poté navštěvoval pouze jeden kurz jednou za týden či za čtrnáct dní. V roce 1912 měl již kurz splněný.⁴⁹

Pravdou je, že jeho touha po vzdělání se léty neměnila. Ovšem tak jako byl al-Azhar zklamáním, Káhirská univerzita naopak přinesla Taha Husainovi onu kýženou modernost. Al-Azhar dal autorovi základní znalosti literární vědy, ovšem v tradičním slova smyslu. Káhirská univerzita poskytla za pomoci význačných orientalistů přidanou hodnotu v podobě poznání, že budoucí kritik musí nutně znát vše kolem jazyka a literární tvorby. A navíc se nesmí zaměřovat pouze jednostranně na vědu o literatuře a jazyce, ale znát i pojmy z filozofie, historie, dokonce geografie.⁵⁰

Mimo vysokoškolské prostředí hledal Taha Husain inspiraci i v blízkosti Ahmada Lutfi as-Sajjída a jeho kritikách v již zmíněných novinách *al-Džarída*. U něj Taha Husain našel vlastní ideály. Tedy, snahu vytvářet nové moderní postupy a přitom nezavrhouvat staré pořádky, dále zaměřovat se na filozofii plnou svobody, otevřenosti a dobrého vkusu (myšleno jistě v literatuře) a taktéž se dá hovořit o jisté míře v angažovanosti za potření sociální nespravedlnosti. A tehdy se začíná Taha Husain přiklánět ke studiu, přistupující k moderním metodám s inklinací k vědeckým postupům Západu.⁵¹

Pro svou dizertační práci si vybral arabského básníka Abú 'l- 'Alá' al-Ma 'arrího. V této práci postupoval dle svých profesorů na Káhirské univerzitě pomocí pozitivisticko-scientistického přístupu. Použil zde metodu inspirovanou francouzskými vědci Ch. A. Sainte-Beuvem a Hyppolitem Tainem. Avšak tato metoda se později jevila jako příliš mechanická a neschopná

⁴⁸ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 51.

⁴⁹ Tamtéž, str. 52.

⁵⁰ Tamtéž, str. 52 – 53.

⁵¹ Tamtéž, str. 53.

postihnout estetickou stránku díla a jeho další aspekty. To později Taha Husain rozebírá ještě ve svých dalších pracích.⁵²

Pierre Cachia se zmiňuje o několika faktorech, které ovlivnily Taha Husaina při výběru tématu disertační práce. Jazykově bylo dílo al -Má arrího protikladem modernistů, ale osobním příběhem se al-Ma' arrí dotýkal osudu Taha Husaina. Básník byl totiž slepý a také on byl jakýmsi rebelem vůči bigotním autoritám. Kvůli jednomu tvrzení básníka al -Má arrího se Taha Husain dokonce přel se svým učitelem šejchem Muhammadem al-Mahdíem.⁵³

3.4 Pobyty ve Francii

Další drobné potíže přicházely s Husainovým odjezdem na studijní pobyt do Francie, na nějž obdržel stipendium. Psal se rok 1914 a jeho odjezd z Egypta zkomplikovala válka v Evropě. Ale nakonec na jaře roku 1915 opustil zemi a jel se studovat do Montpellier. Zpět do Egypta se vrátil na podzim a tady znovu obnovil spor mezi ním a al-Mahdíem. Díky přátelům se ovšem hádka vyřešila. V prosinci 1915 Taha Husain zase odjíždí, tentokrát konečně do Paříže. Na Sorbonně potkal významné tváře soudobé vědy (Glantz, Bloch, Diehl, Seignobos, Lanson, Bruhl a Durkheim). Své čtyřleté studium na Sorbonně ukončil Taha Husain prací s názvem *La Philosophie Sociale d'Ibn Khaldoun*. Po získání doktorského titulu se má Taha Husain vrátit do Egypta.⁵⁴

Francie a Paříž obzvláště mu učarovaly. Paříž, dle něj, byla pro moderní svět totéž, co kdysi Athény pro svět starověký. Francouzské kultuře byl natolik blízko, že se nakonec oženil s dámou Suzanne, se kterou se seznámil v Montpellier při své první návštěvě Francie. Zpočátku mu byla tato vzdělaná žena čtenářkou. A protože naň udělala opravdu hluboký dojem, setkávali se každý den – kvůli čtení literatury 17. století. Při té příležitosti spolu konverzovali. V létě však jeho dáma odjela a Taha Husain se z Francie taktéž vydal zpět domů do Egypta. Když se oba vrátili, zjistili, že mimo společná témata ke konverzaci je spojuje něco navíc, a i přes obavy budoucí manželky Taha Husaina vdát se za Egyptána se nakonec vzali.⁵⁵

---

⁵² OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 48.

⁵³ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 53 – 54.

⁵⁴ Tamtéž, str. 55.

⁵⁵ Tamtéž, str. 54 – 56.

3.5 Akademické působení a veřejná činnost

Po válce se Taha Husain se svou ženou vrátil do Egypta a s sebou, kromě evropské manželky, vzal si i evropský vzhled a ideje. Jakmile přijel do vlasti, začal učit na univerzitě, pokračoval v psaní a také se politicky vymezoval a angažoval.⁵⁶ Přednášel klasickou filologii a antické dějiny a od roku 1924 taktéž arabskou literaturu. Sám se zajímal především o předislámské období, jež intenzivně zkoumal. Na toto téma vydal knihu *O předislámské poezii (Fí š-ši ʿr al-džáhilí)* a touto prací vyvolal doslova bouři protestů.⁵⁷ Sám v ní totiž poezii období předislámského podrobil kritice v takové míře, že téměř všechny texty předislámských básníků označil za podvrh. Básně, dle něj, vytvořili filologové a básníci v prvních dvou stoletích existence islámu. Navíc se věnoval i koránu, z něhož vybral pasáže, jež považoval za cizí elementy legendárního charakteru. Sám mohl sotva jen tušit, jakou reakci práce vyvolá. Náboženské a politické konzervativní kruhy žádaly propuštění Taha Husaina z univerzity a současně ho někteří označili za heretika. Situaci uklidnil Ahmad Lutfí as-Sajjid, rektor univerzity. I přesto ale byla kniha stažena z prodeje. Dokonce vláda hrozila podáním demise, ale případ nakonec utichl.⁵⁸ Později však Taha Husain knihu vydal znovu pod jiným názvem (*O předislámské literatuře/ Fí 'l-adab al-džáhilí*). A i když vynechal některé části textu a dílo přepracoval, stále trval na původní verzi.⁵⁹

Tento počín Taha Husaina se stal důležitým bodem v dějinách moderní egyptské vědy, jelikož se tím autor hrdě postavil na stranu naprosté svobody myšlení a vědecké činnosti. Také dokazuje, že není třeba slepě přijímat vše, co je nám předloženo. Hájil svůj přístup kriticky se stavět k historii a dílům, jež bývají idealizovaná a nekriticky obdivovaná. Pozdější výzkum se sice nepřikláněl k absolutnímu zavrnutí pravosti předislámských děl, avšak i tak byla jeho práce, v tehdejší době, přelomovou záležitostí.⁶⁰

Nepříjemné události vedly Taha Husaina k vzpomínání a sepsání autobiografického díla *Dny (al-Aijám)* počínající *Knihou dní*, první částí trilogie. Dílo se řadí do imaginativní literatury pro inspiraci vzpomínkami, fantazii a poetičností. Taha Husain se psaním uchyloval ke vzpomínání na minulost, aby tak ulehčil své stávající zoufalé situaci. *Dny*, které Taha Husain nadiktoval ve Francii, vydal poprvé jako seriál v roce 1926 časopis *al-Hilál*, o tři roky později bylo dílo vydáno v knižní podobě a poté dokonce přeloženo do anglického jazyka.⁶¹

V roce 1929 byl Taha Husain jmenován děkanem Filozofické fakulty Káhirské univerzity. Zanedlouho, po pouhých dvou letech, byl však z funkce odstraněn vlivem politických sil v Egyptě, jimž se přílišný vliv modernisty na studenty nezamlouval. Tvrdý vládní

⁵⁶ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 298.

⁵⁷ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 47.

⁵⁸ OLIVERIUS, Jaroslav. Setkání Východu a Západu v tvorbě klasiků egyptské literatury. *Literární noviny*. 2001, str. 10.

⁵⁹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 47.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 292.

zásah nepostihl jen Taha Husaina, ale dotkl se i jeho kolegů a přítele Ahmad Lutfí as-Sajjida, který ještě s dalšími členy rezignoval na svou pozici. Ani to nedonutilo státní autoritu k ústupkům. A tak se Taha Husain, první děkan filozofické fakulty Káhirské univerzity, musel své funkce na okamžik vzdát.⁶²

V této době (30. léta) začal být Taha Husain politicky aktivnější než dříve – angažoval se za stranu Wafd a jeho obnovená funkce děkana filozofické fakulty na Káhirské univerzitě se s politickou rolí velice často pojila. Pozici děkana, podruhé, zastával Taha Husain v letech 1936 – 1938. Čtyřicátá léta se v životě Taha Husaina nesla v duchu politické participace, především v oblasti vzdělávání, když působil jako poradce ministra školství. Také působil v mnoha jiných oblastech, jako například v radě Národní knihovny, ale i ve vládou neřízených institucích jako byl Egyptský institut a v mnohých jiných radách, výborech či prezídiích. V roce 1944 však ze státních služeb odešel.⁶³

V roce 1950 se do veřejného života vrátil, a to přímo jako ministr školství ve wafdistické vládě. I v této funkci uplatňoval své humanistické ideály a reformistické cíle. Jedním z jeho zásadních činů bylo prosazení bezplatného základního a středního školství. Především se o svou věc zasazoval vždy rázně, a také myslel prakticky. Neměl ve zvyku uvažovat o společnosti akademicky, pouze v teoretické rovině, rád věci měnil. Věděl, že myšlenky není možné pouze hlásat, že je potřeba změny provádět. Již v roce 1939 vydal dílo *Budoucnost kultury v Egyptě (Mustaqbal ath-thaqáfa fí Misr)*. Dvoudílný spis hovoří o problematice egyptského školství a kultury a především o nutných změnách v tomto sektoru. Požadoval sociální spravedlnost, právo na vzdělání a v širším pojetí lidská práva. Problémy, na které upozornil, sice začaly egyptské politiky zajímat až mnohem později, i tak se tím ale velkou měrou zasadil o lepší pořádky.⁶⁴

Poválečná léta znamenala pro Taha Husaina změnu v jeho literární pozici. Jako vědec, kritik a veřejný činitel se stále těšil velké oblibě, ovšem jako spisovatel již ztrácel výsadní postavení. Doba s sebou totiž nesla kromě stále větší averze vůči britské okupaci také změnu v myšlení mladých intelektuálů. Ti byli zaměřeni spíše levicově a požadovali použití literatury jako prostředku, jímž lze bojovat proti stávajícímu stavu. A tak se rozběhly vyostřené diskuze mezi starými bardy, klasiky moderní literatury, a touto novou krví mezi literáty. Taha Husain stále trval na tom, aby literatura nebyla znehodnocena hovorovou řečí, ale přikláněl se k myšlence, aby se zabývala aktuálními problémy. Především kladl důraz na problémy sociální, ale nebyl příliš radikální. Hovořil spíše o idealistickém uspořádání společnosti tak, jako to vyjadřoval od počátku ve svých dílech. Ačkoliv se stoprocentně neshodoval s mladou

---

⁶² CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 61.

⁶³ Tamtéž, str. 62.

⁶⁴ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 48.

generací autorů, i tak jej ona sama považovala za kvalitního autora a člověka, jenž vždy bránil svobodu a bojoval proti nespravedlnosti.⁶⁵

Skutečně humánním člověkem podnětného myšlení a široce vybaveného spektra vědění, to byl Taha Husain. Snad i proto získal nejen v Egyptě mnoho ocenění. Od krále Fu'áda dostal Řád Nilu a spolu s ním titul beje. Uznávaným se však stal i v Evropě – ve Francii v Lyonu a Montpellier mu byl udělen čestný doktorát, vážený byl i v Madridu, Londýně, Athénách či Římě. Jeho jméno neznal pouze arabský svět – krom Egypta, Libanonu -, významné univerzity jako Sorbonna či Oxford uznaly Taha Husaina jako vynikajícího akademika. Prakticky celý život, po studiích sbíral Taha Husain ceny, čestné doktoráty, tituly a mnohými byl dokonce označován za prominentního wafdistu.⁶⁶

Výsadní postavení si však zasloužil nejen svými pracemi, ale i činy. Patřil mezi neobyčejně všestranně vzdělané lidi, kteří dali ve své době egyptskému společenskému, kulturnímu i politickému životu tvář. Neupínal se pouze na literaturu, ale rozšiřoval si obzory i studiem filozofie, zajímal se, vlivem svého pobytu ve Francii, i o sociologii, věnoval se antickému odkazu ve svých překladech, kritizoval arabské předislámské básně, nařčen byl i z neúcty k abbásovským chalífům, jimiž se také ve své badatelské činnosti zabýval.⁶⁷

Mnohem dříve, než spisovatelem, byl Taha Husain badatelem a akademikem. Na půdě univerzit se pohyboval již od dob svého raného mládí, kdy poprvé vkročil na al-Azhar. Do vod literárních vstoupil, jako autor, až později, na konci dvacátých let. I v beletrii se krom vzpomínání věnoval sociálním nerovnostem a potřebě změnit postavení sociálně slabších jedinců egyptské společnosti. Tedy, jak jeho vědecká činnost, tak i beletristická tvorba je charakteristická kritikou stávajících poměrů a vyzdvižením problému nespravedlnosti mezi egyptským lidem.⁶⁸

Především v celoživotním díle Taha Husaina nacházíme silné pouto mezi arabskou a islámskou tradicí a evropskou kulturou a vzdělaností. Stopy každé jsou viditelným rysem autorovy celoživotní práce. Nesmíme opomenout, že se neuchyloval k rigidní konzervativní islámské kultuře, ale k odkazu, jenž ve své době stále žil a byl schopen symbioticky existovat spolu s evropským vlivem v arabském světě.⁶⁹

---

⁶⁵ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 14.

⁶⁶ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 62 - 64.

⁶⁷ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 9.

⁶⁸ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 48 – 51.

⁶⁹ Tamtéž, str. 51.

4 DÍLO TAHA HUSAINA

Celoživotní dílo Taha Husaina je velice obsáhlým svazkem různých oborů a literárních žánrů pojímající znalosti evropské i kulturu arabskou. Oborem číslo jedna však vždy zůstává literatura, která provází autora celý jeho život. Sám se svým dílem zasadil o obohacení egyptské i arabské moderní literatury v jejích počátcích vlastní specifickou tvorbou. Samozřejmě se během let působení na vědecké a literární scéně jeho styl formoval a pozdější práce působí daleko vybroušenějším dojmem.⁷⁰ V počátcích své vědecké kariéry přistupoval k badatelské činnosti pozitivisticko-scientisticky pod vlivem profesorů Káhirske univerzity. Tak přistupoval ke své první disertační práci o básníkovi al-Ma^ʿarrím. S touto metodou, která uplatňuje jednu danost a mechaničnost při bádání, později nebyl spokojen a v dalších pracích zkoumal již i estetické hledisko díla. Tento nový pohled na vědeckou činnost mu poskytl pobyt ve Francii.⁷¹

Spojením scientistického přístupu a literárně historické metody s ohledem na zmíněné estetické hledisko díla vznikly práce o starých arabských básnících a kritiky na moderní arabskou literaturu. V polovině třicátých let se Taha Husain věnuje hlavně období raného islámu a opět k dané látce přistupuje kriticky. Prosazuje tím tak svobodu vědeckého bádání, jak mu bylo blízké po celý život. Na mušku si vzal proroka Muhammada a pravověrné chalífy, čímž příliš neokouznil ortodoxní kruhy islámských konzervativců. Již touto vědeckou odbornou činností si zařídil významné postavení mezi egyptskými učenci moderní doby. Beletristickými díly se však přiblížil širšímu spektru čtenářské obce, snad i mnohým dnešním čitatelům. Taha Husain patří mezi průkopníky nových arabských žánrů jako byly novela či povídka.⁷²

Dílem, jež ho uvedlo do povědomí literárního světa, jsou *Dny*, jež ještě zdaleka ne tak výrazně upozorňují na soudobé problémy Egypta, ačkoliv nabízí pohled na život nižších vrstev obyvatel prostého způsobu života. Ovšem, již zcela nepochybně knihou apelující na potřebu změn společenského a především vzdělávacího systému v Egyptě se stává *Volání hrdličky*. Tato kniha navíc hovoří o ženském tématu, a to velice citlivě a věrohodně s ohledem na fakt, že ženskou duši, v tomto případě, popisuje muž.⁷³

Značné úsilí vložil Taha Husain i do vypracování úvah o reformách nutných k revitalizaci egyptského systému, hlavně školství, jemuž se po celý život věnoval, a také reagoval na aktivity islámských fundamentalistů a stále hájil modernitu a spojení západního a východního. V poválečných letech se opět vrátil k islámské historii, hlavně období po prorokově smrti. Z beletrie se, v letech čtyřicátých, po novele *Volání hrdličky*, vyjímají

⁷⁰ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 48.

⁷¹ Tamtéž, str. 48.

⁷² Tamtéž.

⁷³ DROZDÍK, Ladislav. Doslov. In: HUSEJN, Táhá. *Volanie hrdličky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Sväzu slovenských spisovateľov, 1965, str. 165.

další díla, a to *Šahrazádiny sny*, *Strom zla*, s románovou skladbou, a *Ubožáci země*, sbírka povídek. Touto sbírkou se autor opět vrací k tématu sociální nerovnosti.⁷⁴

Koncem padesátých let Taha Husain, s cílem zavést nový žánr do arabské literatury, napsal sbírku epigramů. Následně přeložil několik děl André Gideho a dál se zabýval obdobím pravověrných chalífů. Také politickému tématu se nevyhýbal a některá díla či překlady můžeme považovat za podobenství reality v Egyptě. Jeho činnost se zdá být fascinující – když zrovna nepsal novelu, román, či povídku, nepřekládal francouzská či antická díla známých autorů, nezkoumal arabskou poezii či islámskou historii, publikoval v časopisech krátké příspěvky, eseje. Ty byly zaměřené na negativní vlastnosti vládců a jejich pochybovatelů. Jenže tvořit v oné době příliš opoziční látku nebylo snadné. Autoři tehdy často podléhali cenzuře a aktuálnímu vládnímu trendu, jenž je kontroloval.⁷⁵

Dílem Taha Husaina proniká hluboký humanismus a optimismus a neobyčejné citlivé vnímání psychiky lidí. To je často připisováno jeho slepotě, která mu navzdory všemožným příkořím poskytuje nesmírné možnosti. Nastavuje zrcadlo lidským duším a autor mnohem detailně ve svých prozaických dílech analyzuje vnitřní prožitky a pohnutky svých hrdinů. Právě psychologie postav mu bývá připisována jako silná stránka, vzhledem k tomu, že jako celek nemůžeme jeho dílo (myslíme beletrii) považovat za literárně dokonalé. A to vzhledem k tomu, že autor trvá na jedné ze svých největších zásad, na jazyce. Perfektním, čistém, vybroušeném spisovném jazyce, o který žádné ze svých děl nehodlá ochudit.⁷⁶

4.1 Jazyk a styl

Taha Husain, jak popisuje Ivan Hrbek, psal vždy výhradně spisovnou arabštinou a právě jazyk patřil mezi jeho nejsilnější stránku. Velice si zakládal na tom, aby každé dílo obsahovalo pouze dokonale vybroušené věty se zvukomalebností a harmonií. Dokonce se může zdát, že namísto prózy čteme poezii či přinejmenším rýmovanou prózu.⁷⁷ Jeho jazyk je, dle překladatele Hrbka, velice působivý, mnohdy používá neobvyklých výrazů metaforického charakteru. Častým jevem v jeho dílech je gradace a opakování slov či vět pro zdůraznění myšlenky. I překlady do češtiny dokazují, že Taha Husain nepoužívá hovorového jazyka, a to ani tehdy, kdy by si to společenské postavení či prostředí hrdinů zasloužilo. Tak jeho hrdinové pozbývají na autentičnosti, jelikož i ten nejnegramotnější *felláh* hovoří vždy pouze

---

⁷⁴ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 11 – 13.

⁷⁵ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 65.

⁷⁶ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 15 – 16.

⁷⁷ Tamtéž.

krásnou spisovnou arabštinou, nikdy ne nespisovně anebo dialektem. Snad je to povahou vzdělání a studií Taha Husaina, že tolik lpí na spisovném jazyce. Totiž ani vzdělání Egyptané mezi sebou nehovořili spisovně a už vůbec ne negramotní vesničané – ti mluvili dialektem naprosto se lišícím od moderní spisovné arabštiny.⁷⁸

Jeho jazyk je charakteristický zvukovostí a dodává příběhu krásu.⁷⁹ Taha Husain si zakládal na tom, aby jeho díla byla nejen příběhem, ale i jazykovou a literární formou dokonale uhlazená.⁸⁰ Kompozice jeho děl byly pečlivě vystavěny právě na harmonicky sestavených větách, v nichž prvky souběžně anebo protikladně odpovídaly prvkům další věty. Používal více vět souřadných než podřadných a taktéž každou větu opatřil melodií i obsahovým souladem.⁸¹

Osobitý styl autora je připisován jeho nevidomosti, pomocí níž se dokázal hluboce ponořit do nitra svých hrdinů a popsat psychologii postavy mistrovskou formou. Slepota, o které jsem se již několikrát zmiňovala a která snad zapříčinila i nestandardně hluboký citový život postav jeho děl, nechala autora vykreslit dokonalý vnitřní svět svých hrdinů, vybrousila i autorovy smyslové vjemy jako hmat, sluch a čich.⁸²

Avšak ani vnější prostor nezůstává autorem opomenut. Snad až příliš úzkostlivě přesně popisuje prostředí a pohyb postav, ačkoliv sám nic z toho nevidí – vystačí si vlastní bohatou představivostí. Jeho morální vlastnosti se do děl promítají stejně jako jeho fantazie a cit pro duchovno. Svým postavám klade do vínku vysoké morální hodnoty, které považuje za východisko nepříznivých podmínek společenského života. Vůbec, jeho příběhy nebývají složité, ale postavy jsou vykresleny do hloubky a s obdivuhodnou detailností.⁸³

Prostředí, jemuž se Taha Husain intenzivně po celý život věnuje, je jemu blízké, prostředí menších měst či vesnic. Ať již autor vzpomíná na své dětství anebo na studia. To už se pohybujeme na univerzitách, mezi studenty, vzdělanci a profesory. Kromě egyptských měst zařazuje Taha Husain do své tvorby i Francii, kterou poznával během svého stipendijního pobytu zde.⁸⁴

Autor se taktéž pohybuje mezi chudými a bohatými, na vesnici a ve městě. A snad každé dílo upozorňuje na určitý problém, ať již vzdělání, náboženství, společenské poměry a sociální oblast. Obzvláště se pak spisovatel zaměřuje na rozdíly společenské vrstev v Egyptě a

---

⁷⁸ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 15 – 16.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 304.

⁸¹ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 15 – 16.

⁸² CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 217.

⁸³ DROZDÍK, Ladislav. Doslov. In: HUSEJN, Táhá. *Volanie hrdličky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Svazu slovenských spisovateľov, 1965, str. 165 – 166.

⁸⁴ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

nespravedlnost, která se mezi nimi vyskytuje. Vždy svým postavám projevuje soucit a vyzdvihuje humanistické ideály. Ty někdy ovšem hraničí až s utopistickými představami o životě. Dokonce samotné vládě připadala jeho díla jako kritika stávajících poměrů, a tak některé knihy zkonfiskovala – konkrétně se jedná o dílo *Ubožáci země (al-Mu' adhdhabún fi 'l-ard)*.⁸⁵

Taha Husain požaduje, aby se literatura zabývala aktuálními problémy a v každém z jeho děl, ať vědeckém, či beletrickém se odráží jeho celoživotní postoj k životu. Tedy, optimismus, humánnost a soucit s každým, kdo trpí a je ponížen. Avšak, právě empatií přecházející až k sentimentalitě nevybočuje z řady arabských literátů. Proto ani samotného autora nezajímá příběh natolik, aby se jím zabýval více, než je nutné. Daleko více se soustředí na nitro postav a citové vztahy než na skutečné příčiny utrpení. Taha Husain je tak považován za mistra psychologické kresby arabské literatury.⁸⁶

Nejen jazyk, psychologie postav, ale i kompozice se stala příznačná tomuto spisovateli. Velkou část tvůrčí činnosti obětoval krátkým dílkům jako jsou eseje, fejetony a další krátké práce často publikované v tisku. Ovšem, ač byl obsah často docela omezený, autorova předmluva dosahovala nezvyklé délky. Produkce děl a prací Taha Husaina rostla každý rok jeho života, ať studoval, učil, navštěvoval univerzity, trávil čas vzpomínáním v penzi, aktivně se podílel na politické činnosti v Egyptě. Pozornost si zasluhuje také další z charakteristických rysů jeho díla, a tím je rozkol mezi konzervativci a modernisty.⁸⁷

Taha Husain se taktéž přel s literárními kritiky o literární podobu. Sám se držel tvrzení, že jazyk je formou literatury a význam její podstatou. Navíc ještě přidal další prvek, a to krásu, estetické hledisko. Ovšem takto zůstal pro ony kritiky jako jeden z řady autorů klasického vnímání literatury a literární vědy. Jedním ze svých článků o literatuře (publikovaném v roce 1954) vyprovokoval mladé marxistické kritiky, kteří na tezi velmi rychle reagovali vlastním vystoupením. Právě v tomto článku obhajoval svůj názor o formě a významu literatury.⁸⁸

---

⁸⁵ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 50 – 51.

⁸⁶ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 14 – 15.

⁸⁷ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 216 – 217.

⁸⁸ GHANAYIM, Mahmud. Between Politics and Literary Criticism. *Poetics Today*. 1994, str. 323.

4.2 Modernismus

Problém modernismu a konzervatismu provázel Taha Husaina již od počátků jeho tvorby. V důsledku se jednalo o spor mezi starým a moderním, které by mělo být v rovnováze, ale časem se tato harmonie naruší. Konzervatismus se pak vyznačuje stagnací a rozvoj nebo modernita se může změnit v revoluci. Revoluci však Taha Husain považuje za přechodnou fázi, ne dlouhodobou situaci. Dokonce sám nachází paralelu mezi soudobým kulturním obrozením v Egyptě a inovacemi abbásovských chalífů. A závěrem dodává, že slovo modernismus, ač nebývá spojováno se sporem, znamená konflikt mezi lpěním na starém pořádku a voláním po novém životě.⁸⁹

Modernismus v podání Taha Husaina v sobě spojoval prvky westernizace, arabské islámské staré kultury a egyptského ducha. Spojitost se Západem považoval za důležitou v oblasti moci, prestiže a materiální prosperity. Necítil totiž souznění s národy orientálními, nýbrž naopak západními. Dokonce šel tak daleko, že přiřazoval Egypt ke středomořským národům (již jsem zmiňovala jeho příklon k názoru, že egyptská historie byla součástí helénismu). Odkazoval taktéž na faraónismus a jeho nechuť ke spolupráci s Peršany a opačný příklon k Řecku. A když arabská říše spěla k zániku, Egypt si udržel svou individualitu. Sice byl islámský, jako ostatní arabské země, ovšem nepřijal mentalitu tamních lidí. V celé historii si, dle Taha Husaina, Egypt udržel svébytnost, i když byl často atakován různými nájezdníky či kolonizátory.⁹⁰

Ačkoliv Egypt a Západ v moderní době již dávno neprocházely stejným vývojem, hodnoty a myšlení lidí Taha Husain považoval za ne-li stejné, přinejmenším podobné. Vždy si však Egypt udržoval pozici individualisty. Taha Husain nechtěl napodobovat Západ – jeho inspirace západní kulturou byla zřejmá, avšak s velkým důrazem na vlastenectví.⁹¹

4.3 Islámská tradice

Stále s odkazem na starou egyptskou říši protknul Taha Husain své dílo i arabským islámským odkazem. V problematice, kterak pojmout islám jako živou tradici, navíc ve spojení se západní kulturou, měl autor jasno. Náboženství neodlišoval jejich podstatou, ale jejich dopadem na lidskou duši. A ten byl stejný. Ovšem důrazně se vymezoval vůči praktikování islámu ve své době. Ve své autobiografii vylíčil obrázek egyptského venkova a lidí žijících podle náboženských příkazů zprostředkovaných tamními *ulamá*. Popsal

---

⁸⁹ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 87.

⁹⁰ Tamtéž, str. 88 - 90.

⁹¹ Tamtéž, str. 92.

naivitu, prostotu a důvěřivost vesničanů, jejichž život se omezoval pouze na vlastní komunitu.⁹²

Islámskou otázku Taha Husain rozvíjel ve svých dílech a vědecké činnosti. Vyslovuje se pro zachování islámu čistě jako součásti života, bohaté historie, ale zároveň ho chce spíše vyjmout ze života politického a přijmout hodnoty západní, které mají zastupovat vývoj a modernitu. Neobhazuje arabské dědictví pro nostalgii a se sentimentem, ale požaduje, aby byl kulturní odkaz chráněn a hýčkán. Příspěvek Západu považuje za vhodný základ změny a modernizace kultury v Egyptě.⁹³

Taha Husain není šťastný s vládními praktikami své doby. Raději by viděl nápodobu prvních století islámu, nežli dekadentní úpadek elity a zbytku společnosti. Styl literatury a jazykovědy z dob počátků islámu také spojuje s Řeky i Peršany. V otázce egyptského ducha se ohlíží Taha Husain taktéž zpět do historie, avšak aktuální situace ho trápí nejvíce. Hovoří o přijímání neštěstí s úsměvem a apatii vůči vládcům, rozkrádajících, co mohou. Současně vyzývá Egypt, aby nelpěl na starých pořádcích, vzdal se zkostnatělých pravidel a následoval Západ ve všech odvětvích života a byl progresivní, na stejné úrovni jako západní svět.⁹⁴

4.4 Egypt

Taha Husain chtěl nejen to, aby se egyptská kultura a společnost pozvedly, ale i to, aby se změnilo mezinárodní mínění o Egyptě. Žádal více pozornosti pro svou zem, a to, samozřejmě, v příznivém světle. Velice ho znepokojovaly například přivlastněné zásluhy Velké Británie na vykopávkách, ačkoliv o hlavní objevy se zasadil Egypt. Přitom ale dokázal Taha Husain realisticky a také kriticky popsat problémy, s nimiž se Egypt ve své době potýkal. A byl s to vylíčit především život venkovských komunit se zastaralými zvyky a bez vzdělávání, ale s tyranii a korupcí. Opět se vracíme k onomu aspektu tvorby Taha Husaina, ke kterému se stále obrací – sociálnímu prvku. A tak znovu spatřujeme charakteristický rys celoživotního díla Taha Husaina, kritiku sociální nespravedlnosti, ale také sociálních poměrů a tvrdošijné trvání si na starých pořádcích.⁹⁵

Se sociální stránkou života v Egyptě se poutala i otázka vzdělání. Taha Husain byl sám učitelem a, ať se pohyboval v jakékoliv sféře, od literatury, vědy až po politiku, snažil se o reformu egyptského školství více než intenzivně. Věděl, kde má vzdělávací systém mezery a sám navrhoval efektivní řešení. Vzdělání, podle Taha Husaina, mělo být provázáno se

---

⁹² CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 94.

⁹³ Tamtéž, str. 98 – 99.

⁹⁴ Tamtéž, str. 102 – 103.

⁹⁵ Tamtéž, str. 104 – 107.

státními zájmy. Škola taktéž měla vést studenty k národní loajalitě a egyptskému patriotismu.⁹⁶ Taha Husain se razantně zasazoval o akademickou svobodu – ta měla být dosažena tím, že vláda nebude přesměru zasahovat do univerzitní politiky.⁹⁷ Své ideály se snažil realizovat v letech 1950 až 1952 jako ministr školství.⁹⁸

4.5 Literární kritika

Taha Husain se kromě ostatních činností, jejichž výčet by se snad ani nevešel do této práce, významně podílel na rozvoji literární kritiky, oboru, v Egyptě, nezavedeném. Tedy nejvíce se inspiroval Západem, aby se tak kritika stala součástí literární vědy v jeho rodné zemi.

Taha Husain kladl na spisovatelskou profesi vysoké nároky – literát, dle něj, tvořil především pro lásku k psaní, od kterého ho ani jídlo, pití nebo kouření nedokáže odtrhnout.⁹⁹ Mistrem kritiky se stal Taha Husain v pracích o dílech starých arabských básníků, jež podrobil důkladnému zkoumání. Kritice se nevyhnula ani svatá kniha islámu, korán. Nakonec i moderní egyptští básníci Háfiz a Šawkí podlehly velice ostré kritice autora. Ten napadl jak formální stránku, tak i myšlenkovou mělkost jejich díla. Taktéž se zaměřuje zpět na historii – na rané období islámu – a v roce 1933 vydává *Na okraj Muhammadova životopisu* (‘*Alá hámiš as-síra*), v němž vysvětluje vznik a počátky islámu a Muhammadovy činy. Ovšem, aby se vyhnul bouři negativních reakcí jako při vydání knihy *O předislámské poezii* (‘*Fi š-ši‘r al-džáhíl*) v roce 1925, v níž označil většinu básní období předislámského za podvrh, vystupoval se svými názory již mnohem opatrněji.¹⁰⁰

Taha Husain napsal mnoho kritických esejí o moderní i staré arabské literatuře a dokázal tak, že dokonale zná prostředí i dobu a navíc je velice citlivým a vnímavým, co se týče umělecké či estetické hodnoty díla. Svůj talent prvotřídního vědce a literáta uplatnil také v díle *Střední besedy* (‘*Hadíth al-arba‘á*)

z let 1925, 1937 a 1945 věnujícím se ve třech svazcích starým arabským básníkům, v knize o básníku al-Mutanabbím z roku 1937 a dalších monografiích. Kromě díla *Na okraj Muhammadova životopisu* se rané arabské historii věnoval v knize *Dva šejchové (aš-Šaichán)*

---

⁹⁶ CACHIA, Pierre. *Tāhā Husain. His place in the Egyptian literary Renaissance*. London: Luzac & Company, 1956, str. 114 – 116.

⁹⁷ Tamtéž, str. 120.

⁹⁸ Tamtéž, str. 122.

⁹⁹ Tamtéž, str. 133.

¹⁰⁰ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 9 – 11.

pojednávající o prvních dvou chalífech anebo v díle *Velká roztržka (al-Fitna al-kubrā)* z let 1943 – 53 o prvním velkém sporu v dějinách islámu za Uthmána a ʿAlího.¹⁰¹

Jedním z nejvýznamnějších spisovatelů nejen Egypta, ale i ostatních arabských zemí se však Taha Husain stal svým beletristickým dílem čítajícím novely a povídky – novými žánry moderní arabské literatury té doby.¹⁰²

4.6 Beletrie

Jako ukázkou beletrické tvorby Taha Husaina uvedu z jeho děl autobiografickou trilogii *Dny*, novelu se symbolickými prvky a tématem ženské emancipace, především v oblasti vzdělání, *Volání hrdličky*, memoárovou novelu *Literát* a kriticko-realistickou novelu *Strom neštěstí*, jíž se Taha Husain vrací do prostředí malého městečka v Horním Egyptě, které znal z dětství. Všechna díla v sobě nesou poselství – ať již se s autorem vracíme ve vzpomínkách do dětských let, doby studia, anebo spolu s ním sledujeme život na egyptském venkově, který autor popisuje se všemi jeho nedostatky a problémy.¹⁰³

4.6.1. Dny

Do literatury Taha Husain vstoupil v roce 1929, kdy poprvé vyšel první díl jeho neznámějšího díla autobiografické trilogie *Dny (al-Aijám)*, v češtině pod názvem *Kniha dní*, již přeložil Karel Petráček. Toto útlé dílko považují generace arabských čtenářů za skvost klasické moderní literatury.¹⁰⁴ Kniha se záhy stala nejčtenější arabskou literaturou a byla přeložena hned do několika světových jazyků. *Dny* nejsou ani čistá autobiografie, ani román – spíše můžeme hovořit o knížce postřehů, vzpomínek a dojmů. Autor v díle vykresluje lidi a život egyptské vesnice konce 19. století.¹⁰⁵

Čtenář se díky poutavému vyprávění ocitá ve světě vnímavého slepého chlapce, autora, jenž sám sebe nazývá „naším přítelem“ (nebo „dítětem“ - *al-Fatá-*, „chlapcem“ apod.)¹⁰⁶ a píše o vlastním vzpomínání ve třetí osobě. Taha Husain s nostalgickým tónem

---

¹⁰¹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 48.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž, str. 50 – 51.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 49.

¹⁰⁵ HRBEK, Ivan. Taha Husajn a moderní egyptská literatura. In: HUSAJN, Taha. *Volání Hrdličky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964, str. 10.

¹⁰⁶ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 293.

přenáší čtenáře do doby vlastního dětství, prostředí rodiny s velkým počtem dětí, primitivní koránské školy *kuttábu* a egyptské vesnice ovlivněné náboženskou tradicí a sufismem.¹⁰⁷

Vzpomínkami protnutá *Knihy dní* patří mezi nejpůsobivější svědectví vlastního života, jaká kdy arabská literatura stvořila. Jedná se o dojmavá vyprávění s detailními reálnými fakty, tolik překvapivými, pokud víme, že svět, jenž je nám přibližován, popisuje slepý chlapec.¹⁰⁸ Dílo je mimo jiné prodchnuto poetickým kouzlem, a tak se nejedná o strohé vyprávění prostých reálií. Skutečně výjimečně vnímavý pozorovatel byl Taha Husain jako chlapec, a tak nás prostřednictvím svého díla provádí svým světem tradičního egyptského života své doby. Autor nostalgicky vzpomíná na svou rodinu i učitele, ale nevyhýbá se ani jemné kritice jejich negativních vlastností. Charakterizuje osoby různých společenských vrstev – místní vzdělance, muslimské šejchy, znalce práva, súfijská bratrstva a hlavně učitele a pomocníky své školy, *kuttábu*, kde se spolu s ostatními dětmi učil koránu. Taha Husain líčí situace šťastné, i tragické se soucitem či ironií, smutkem anebo rozhořčením, zároveň s optimismem sobě vlastním.¹⁰⁹

Již jsem hovořila o autorově dětství, které také popisuje v *Knize dní* – jak jako slepé nemohoucí dítě strádal a byl rodinou odvrhován. Sice mu byl rodiči prokazován soucit, ovšem s nedostatkem zájmu a bez velkého množství pochopení. Sourozenci se také od Taha Husaina distancovali a vyhýbali se mu. Dokonce vše došlo až tak daleko, že Taha Husain jako malý chlapec zcela odmítal jíst společně s kýmkoliv z rodiny, a tak pokrm vždy jedl sám někde v koutku. Ovšem spisovatelovo dětství nebyl jen smutek a pocit nezařazenosti a méněcennosti. S velkou radostí totiž autor jako malý chlapec poslouchal rozličná vyprávění a příběhy otcových přátel a ostatních vesničanů, kteří ho také přivedli k literatuře. Nadšeně se spisovatel probírá svými šťastnými vzpomínkami na probádávání okolí svého domova, kde nejdále se dostal k blízkému kanálu, kterým se rád brodil. Avšak daleko se neodvážil kvůli zuřivému psu a obávaným sousedům.¹¹⁰

Celkem ironicky a humorně vylíčil Taha Husain prostředí koránské školy (*kuttábu*) a především jejího nejvyššího, šejcha a učitele v jedné osobě. Spisovatel ho čtenáři popisuje jako velkého robustního muže docela ošklivého vzezření a nepřilíš lichotivých vlastností. Přivlastňoval si například zásluhy svých žáků, a taktéž „našeho přítele“, když se bez učitelova zásahu naučil koránu, i když první pokus jeho recitování před otcem nedopadl příznivě. Právě tehdy se Taha Husain cítil skutečně méněcenně a neschopně, obzvláště když zklamal vlastního otce. Tenkrát se „chlapi“ přihodilo něco velice nepříjemného, obrovská potupa před rodinou a rodinnými přáteli. Vše dohnal ke krajnosti, když vzal kuchyňský sekáček a několikrát se s ním udeřil. Jeho matka nezareagovala vůbec pohotově, přestože její syn mohl zemřít. Taková reakce může být trochu zarážející, avšak i v této situaci se odráží způsob

¹⁰⁷ DROZDÍK, Ladislav. Doslov. In: HUSEJN, Táhá. *Volanie hrdličky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Sväzu slovenských spisovateľov, 1965, str. 165.

¹⁰⁸ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 293.

myšlení a chování lidí sevřených religiózním řádem. Ovšem chování Taha Husaina svědčí o jeho hrdosti a odhodlání, typickém rysu jeho pozdějších úspěchů. Taktéž ona jinakost zapříčiněná slepotou, jež ho také zcela odlišila a prakticky odřízla od vrstevníků, může být považována za zdroj velké bojovnosti, v dobrém slova smyslu, a vytrvalosti v každém ohledu.¹¹¹

Autor píše i o tom, co v jeho době a jeho prostředí znamenalo vzdělání: náboženství, gramatika, filologie a tradiční arabská poezie a próza. Vzdělanci té doby se omezovali především na korán, zvěsti proroka Muhammada a jiné záležitosti týkající se hlavně islámu. Učenci byli velice váženými osobami obyvateli vesnice. Této bezmezné úcty využívali podvodníci vydávající se za vzdělané muže a důvěřiví vesničané byli mnohdy napáleni. Dalšími skutečně uctívanými lidmi byli šejchové súfijských bratrstev, mezi kterými se Taha Husain jako chlapec taktéž pohyboval. Ovšem i ti využívali štědrosti místních rodin, jako byla i rodina Husainů, a při různých návštěvách žádali od svých stoupenců finanční a jiné materiální zdroje.¹¹²

Taha Husain popisuje mentalitu vesničanů, kteří nežili pouze pod vlivem náboženství, ale věřili i v magii. Po domech chodili potulní prodavači a prodávali knihy kouzel. Jednu takovou se Tahovi, jako chlapci, podařilo jednou získat a přečíst. Autor taktéž vypráví o neštěstí, které postihlo jeho rodinu – smrt sestry a bratra, kteří zemřeli na cholera, jež tenkrát zaplavila Egypt. Stalo se tak v době, kdy byl Taha Husain ve věku, aby mohl začít studovat na islámské univerzitě al-Azhar.¹¹³

Kompozice díla staví na chronologických základech – autor začíná dětstvím a končí odjezdem do Káhiry na univerzitu al-Azhar, kam následuje svého bratra. A tak se s Taha Husainem v prvním díle loučíme v jeho třinácti letech.¹¹⁴ A právě na konci první části Dnů autor hovoří se svou devítiletou dcerkou o tom, jak odlišný život v jejím věku vedl on. Ona nikdy nemusela prožívat strádání a nouzi. Taha Husain svůj život vůbec nepovažuje za nejšťastnější, až do té doby, než potkal svou ženu, která mu „proměnila jeho zoufalství v naději“.¹¹⁵

Sám autor si drží mírný odstup od hlavního hrdiny knihy, proto používá třetí osoby a oslovení „chlapec“, pro otce hlavní postavy „šejch“, pro učitele *kuttábu* „náš pán“ a sourozence taktéž nikdy neoslovuje jménem. Jazyk díla se neliší od ostatních autorových děl vytříbeností, používáním dokonalé arabštiny s melodickými větami se znatelnou tendencí stylu klasického jazyka.¹¹⁶

---

¹¹¹ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 294.

¹¹² Tamtéž, str. 294.

¹¹³ Tamtéž, str. 295.

¹¹⁴ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

¹¹⁵ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 295.

¹¹⁶ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

Knihy dní byla Taha Husainem sepsána a vydána za okolností, jež autora skličovaly. Již jsem zmiňovala, že prvnímu vydání *Dnů* předcházela vlna bouří a protestů proti kritickým spisům o arabském básnictví doby předislámské vydaných poprvé v roce 1926. Taha Husain měl být dokonce odstraněn z intelektuálního života Egypta, vláda vyhrožovala demisí a vlivem těchto štvavých nálad se Taha Husain uchýlil k nostalgii a vzpomínkám a napsal svou nejznámější knihu.¹¹⁷

Druhý díl *Dní* byl vydán v roce 1939, a to opět za tíživých okolností. Taha Husain byl v té době děkanem filozofické fakulty na univerzitě a zapojil se do sporu s ministrem školství, který vyvrcholil dokonce demonstracemi studentů, následovnou rezignací Taha Husaina a jeho odjezdem do Francie. Právě tam světlo světa spatřilo pokračování *Knihy dní*, v témže roce publikované v knižní podobě.¹¹⁸

V této části autor popsal zážitky z let studia na al-Azharu a z života v Káhiře. Podrobně vykreslil dům, ve kterém bydlel i s jeho ostatními obyvateli. Vzpomínal také na přátele a kolegy z univerzity, s humorným akcentem i stýskáním si nad vlastní samotou. Dokonce velice detailně vylíčil styl výuky na al-Azharu, průběh zkoušek, a také ne příliš lichotivé vlastnosti azharských šejchů jako například pokrytectví a omezenost. Právě tehdy si Taha Husain jako student uvědomil, že nesdílí způsob učení al-Azharu a že zde nenajde tu správnou životní cestu. Své postřehy a dojmy z této univerzity, kde se zastavil čas, vystihl přímo dokonale. A tak nám kniha poskytuje svědectví téměř dokumentárního charakteru, kterak plynul čas studentského života Taha Husaina.¹¹⁹

Spisovatel líčí, jak se držel doprovodu svého bratra, vědom si svého handicapu, a sestřence, jež se taktéž stala studentkou univerzity a zároveň průvodkyní a společnicí Taha Husaina. Kromě studentského života se všemi jeho výhodami i nesnázemi Taha Husain přistupuje i k vyprávění o počínajících nezdarech na al-Azharu. O jeho neshodách s přednášejícími, kritickými statěmi a následným seznámením se Taha Husaina se zcela jiným intelektuálním prostředím. Prostředí okolo Ahmad Lutfí as-Sajjida a časopisu *al-Džarída*. Závěr knihy popisuje událost, jež se stala pro Taha Husaina odrazovým můstkem pro kariéru špičkového moderního vědce, a to založení Káhirske univerzity.¹²⁰

Poslední, třetí díl autobiografického díla *Dny* pojednává o letech studia Taha Husaina na Káhirske univerzitě a také v Montpellier a v Paříži. Zahrnuje nejen léta v Káhiře a na evropských univerzitách, ale i seznámení Taha Husaina s budoucí manželkou, kterou si vzal ještě před návratem do Egypta.¹²¹ Kniha byla vydána v roce 1967 již s příznačným názvem *Memoáry Taha Husaina (Mudhakkirát)*. Toto dílo popisuje proměnu slepého

---

¹¹⁷ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 292.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 292.

¹¹⁹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

¹²⁰ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 296.

¹²¹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

bezradného studenta al-Azharu z hornoegyptského venkova ve vynikajícího spisovatele a myslitele Blízkého východu 20. století.¹²²

S humorem zde autor popisuje zážitky ze studentských let, šťastné okamžiky i situace, které mu život znepríjemňovaly. A také líčí své setkání se Západem, jímž byl učarován. Západní vědci a jejich metody byli Taha Husainovi velkou inspirací. Jejich vliv přinesl s sebou Taha Husain i do Egypta. Na Káhirské univerzitě obdržel prvenství v získání doktorátu (o básníku Abú 'l-^cAlá' al-Ma^carrím). O jeho pobytu ve Francii jsem se již zmínila – po prvním nezdárném pokusu studovat zde, kvůli finančním potížím, vrátil se Taha Husain do vlasti, poté se vrátil a nakonec studoval na Sorbonně. A tehdy přichází velmi šťastné časy pro slepého studenta, když poznává svou nastávající choť, jež se stala „jeho očima“.¹²³

Poslední část vzpomínek Taha Husaina shrnuje jeho osobní postoj k egyptské revoluci roku 1919, vedenou Sá ídem Zaghlulem. Zdůraznil, že velkou míru odpovědnosti za společenské změny nesou intelektuálové, vzdělaná elita. Zde se odráží vliv západní vědy a západního uvažování, který vstřebal Taha Husain během svých studií ve Francii, obzvláště ho potom zaujaly názory Emila Durkheima. Ten hovořil, že změny ve společnosti a v politice provádí hlavně vzdělané osoby. Avšak v případě Egypta se oba rozhodně mýlili – vzdělanci namísto toho, aby se snažili vlasti, Egyptu, pomoci, kolaborovali s Brity a udržovali si tak výsadní postavení s mnohými výhodami.¹²⁴

Tak se s námi loučí „chlapec“, „náš přítel“ se svými vzpomínkami prošpikovanými trochou sentimentu a nostalgie, tradičním rysem arabské literatury. Autor nás, pátraje v hlubinách historie, s sebou vzal na místa svého dětství, kdy kanál pro něj znamenal konec světa, jako vesnice a komunita byly vesničanům jejich omezeným světem. Pozorovali jsme trápení malého chlapce, jenž se jednoho dne rozhodl, že bude jít o samotě jako slepý básník Abul-^cAlá'. Prožívali jsme s ním velké fiasko, když se nenaučil korán tak, jak požadoval jeho otec a ukázal tak, že náboženství a strohé memorování svaté knihy islámu bylo jediným cílem primitivních *kuttábů* a náplní života venkovského obyvatelstva Horního Egypta. Veškeré informace o životě velkého slepého spisovatele Taha Husaina můžeme najít v autobiografii *Dny*, která je čirým a detailním svědectvím nesmírně vnímavého slepého chlapce, věčného optimisty.¹²⁵

---

¹²² MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 297.

¹²³ Tamtéž, str. 298.

¹²⁴ Tamtéž, str. 299.

¹²⁵ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

4.6.2 Volání hrdličky

Dalším neméně vydařeným literárním počinem Taha Husaina bylo vydání novely *Volání hrdličky* (*Du'á' al-karawán*) v roce 1934.¹²⁶ Jedná se o docela jiný žánr i téma než u díla *Dny*. *Volání hrdličky* je poetickým vyprávěním s romantickým nádechem a prvky symbolismu. Velkým tématem tohoto příběhu je ženská emancipace, po které volal již Qásim Amín. Taha Husain z něj vycházel, vždyť sám zastával humanistické ideály a stál v pozici liberálního reformisty. Navrhnul řešení ženské otázky v Egyptě, a to cestou vzdělávání. Potřeba vzdělat egyptské ženy, především ty z nuznějších poměrů, jež se ke knihám nikdy nedostaly, se dostává v díle do popředí. Potlačuje snad i samotný příběh, který sice stojí na jakémsi reálném základě, avšak některá místa příběhu přece postrádají logické souvislosti. Projevuje se autorův idealistický záměr, nikoliv pravá skutečnost.¹²⁷

Příběhem čtenáře provází hlavní hrdinka – ztělesnění představy Taha Husaina o ženě lačnické po vzdělání a ženě, jejíž rodinu nevzdělanost okolí přivede do neštěstí. Na dvou místech však autor proloží vyprávění vlastní řečí, která vystředá první osobu. První část knihy je bohatší na děj, když vypráví, kterak hrdinka Ámina v doprovodu své matky a sestry opouští rodnou vesnici poté, co jejich otec, v hanbě, zemřel a ony byly zatraceny vlastní rodinou. Všechny tři se uchýlí do města, kde začnou pracovat, každá v jiném domě bohatších lidí. Naše hrdinka má, dle vlastních slov, štěstí a ocitá se v domě hejtmanově, kde se stává společnicí jeho dcery Chadídže. S tou se seznamuje a postupně proniká do „jejího“ světa knih. Otevírá se jí tak brána vzdělání. Sestra Áminy Hanádí pracuje pro mladého inženýra jako jeho služka, ale je jím donucena být jeho milenkou. V tomto bodě vyprávění nastává zvrát příběhu s nešťastným pokračováním – Hanádí totiž se svým pánem otěhotní. Matka Hanádí a Áminy je, k Áminině nechuti, proto odvádí z města. Několikadenní putování od města k městu, od domu k domu, nakonec nachází matka a sestry přístřeší u jednoho starosty vesnice, kam dorazily. Tam ale ženy objeví matčin strýc, beduín bez citu a, jak dále zjišťujeme, bez charakteru. Slíbí svým příbuzným, že je odvede zpět domů, kde již nebudou vyvrženci společnosti. Avšak cestou zabije Hanádí, aby smyl hanbu ze své rodiny. Tento hrůzný čin naznačuje další počínání naší hrdinky, která svou sestru velice milovala a teprve krátce před její vraždou se dozvěděla o jejím trápení a o tom, proč musely z Áminina milovaného města (díky Chadídže) uprchnout. Sice nakonec dorazí s matkou i strýcem do rodné vsi, ale v horečkách a blouznění zůstává „doma“ pouze krátkou chvílí.¹²⁸

Ámina se vrací do domu své přítelkyně Chadídže a osnuje plán, kterak se dostat do domu inženýra a vykonat na něm pomstu za sestru Hanádí. Přes drobné potíže se nakonec do služby k inženýrovi nechá přijmout a je rozhodnuta pokořit jej. Mladý inženýr se pokouší s Áminou navázat stejný vztah jako s její sestrou Hanádí, ovšem Ámina ho odmítá.

¹²⁶ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 49.

¹²⁷ Tamtéž, str. 49 - 50.

¹²⁸ Tamtéž, str. 49 – 50.

Dokonce v něm kromě touhy vzbudí romantický cit, když se do ní zamiluje. Nakonec z jednostranné náklonnosti vznikne oboustranná láska a Ámina si inženýra vezme za muže.¹²⁹

Hlavní myšlenka díla z knihy přímo křičí – prostá Hanádí podléhá krutosti vesnických poměrů a mužské touze, vzdělaná Ámina zvítězí nad předsudky, ale i nad touhou po pomstě. Láska tedy vítězí nad nenávistí. V díle silně rezonuje onen akcent ženské emancipace a potřeby vzdělání. Výrazným prvkem díla je jeho poetičnost a romantická nálada.¹³⁰

„Tvoj hlas, milé vtáča, sa ku mne približuje stále viac a viac a naplňa ma bezpečím a pokojom, ale aj smútkom. Prinavracia ma do stavu opravdivej bdelosti, ktorá mi opäť dovoľuje vnímať seba samú, rozmyšľať o sebe a spomínať si na všetko, čo sa so mnou stalo, s plným vedomím a triezvym hodnotením, dovoľuje mi jasnozrivo predvídať veci budúce a pripraviť sa na ne...

*Tvoj hlas mi znie v ušiach, mám ho plné srdce a zaplavuje mi dušu. Rozumiem, čo mi chceš povedať. Neboj sa, navždy si zachovám spomienku na Henádí a na jej tragickú smrť. Dobře si zapamätám toho, kto ju vohnal do náručia smrti, i toho, kto vyhasil jej život. Dobře viem, že zajtra odchádzam do domu toho inžiniera, budem žiť tam, kde predtým žila moja sestra, budem vykonávať tú istú prácu jako Henádí, len k inému koncu by som chcela dospieť, než dospela ona na tom šírom priestranstve...*¹³¹

(Ukázka monologu Áminy k hrdličce, symbolickému motivu knihy *Volání hrdličky*.)

Symbol hrdličky dílem prostupuje jako monolog Áminy s tímto ptákem, který znázorňuje věrného přítele hrdinky prožívající samotu. Přítele, jemuž svěří vše, co ji trápí. Monolog Áminy je, typicky pro Taha Husaina, vyjádřen klasickým krásným jazykem, jenž však neodpovídá jazyku venkovské egyptské dívky tehdejší doby.¹³² Také celkový náhled na situace a události a činy jednotlivců čtenář vidí pouze prostřednictvím Áminy. Trochu iracionální a nepochopitelné chování jistě čtenář vycítí z ukončení příběhu – jak by si dívka mohla vzít muže, o kterém ví, že, co se týče milostných vztahů, nebyl morální, a kvůli kterému vlastní příbuzný zabil její milovanou sestru. Dokonce egyptský prozaik a básník Saláh Abd as-Sabúr vyčetl Taha Husainovi, že *Volání hrdličky* není svébytným dílem, že vstřebalo mnoho vlivů francouzské romantické novely. Dodává, že celkově novela patří myšlenkově i formou do literatury západního stylu, ne arabské poetiky.¹³³

Tématem ženské otázky připomíná *Volání hrdličky* román *Zainab* Husaina Haikala. Rozdíl tkví v tom, že zatímco Haikal se zaobírá otázkou egyptského venkova a života *felláhů*

¹²⁹ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 50.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ HUSEJN, Táhá. *Volanie hrdličky*. Přeložil L. DROZDÍK. Bratislava: Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Sväzu slovenských spisovateľov, 1965, str. 135.

¹³² MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 301.

¹³³ Tamtéž, str. 301 – 302.

podrobněji a za pomoci více pohledů více postav, Taha Husain se tématu věnuje pouze Ámininýma očima.¹³⁴

Ač je příběh novely velice střídmý, autor prokazuje mistrovství v proniknutí do psychologie postavy. Hlavní hrdinka Ámina je popsána jako nesmírně houževnatá bytost s vysokými morálními kvalitami, avšak i jinými lidskými ryzími vlastnostmi. Autor hrdinku značně idealizuje, když se dívka z jednoduchého vesnického děvčete stává docela emancipovanou vzdělanou ženou. Taková proměna byla spíše přáním Taha Husaina nežli reálným jevem soudobé egyptské společnosti. V díle spatříme symbolické prvky, i mnoho metaforických podobenství jako obrazy světla a tmy. Ačkoliv se autor nedokáže oprostít od idealistické roviny tohoto díla, znamená pro egyptskou literaturu mnoho.¹³⁵

4.6.3 Literát

K autobiografickým dílům můžeme řadit i v pořadí další beletrické dílo Taha Husaina *Literát (Adíb)*, vydané v roce 1935. *Literát* je spojován s dílem *Dny*, jelikož sleduje dobu autorova studia na Káhirské a Sorbonnské univerzitě. Přesněji, sleduje osud autorova přítele, který taktéž studoval na Káhirské univerzitě a absolvoval stipendijní pobyt ve Francii. Prostor Taha Husain věnuje hlavně charakterovým rysům svého přítele a jeho problémům, vztahu k ženám a střídavým úspěchům a nezdarům při studiu. Dále ukazuje, jak se seznámil se svým přítelem, kolegou a budoucím spisovatelem v Paříži. A to právě tehdy, kdy jeho přítel začal trpět duševní chorobou.¹³⁶

Do knihy vložil Taha Husain i mnoho z vlastních zážitků a vzpomínek z dob studií. Děj díla je spíše doplňkem než doménou a autor se opět zaměřuje více na psychologii postav než na příběh.¹³⁷ Taha Husain vyzdvihuje morální kvality literáta, avšak tomu morálka později klesne. A tak se dočkáme dodržení definice žánru novela tak, jak ji běžně chápeme – tedy zvrát v ději, překvapivý konec, který v tomto případě znamená pád člověka, jenž byl morálně na výši. Novela vyniká hlavně poetickým stylem a vytříbeným spisovným jazykem.¹³⁸

---

¹³⁴ MOOSA, Matti. *Origins of modern Arabic fiction*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 301 – 302.

¹³⁵ DROZDÍK, Ladislav. Doslov. In: HUSEJN, Táhá. *Volanie hrdličky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Sväzu slovenských spisovateľov, 1965, str. 165 – 166.

¹³⁶ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 50.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ MOOSA, Matti, *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 301.

4.6.4 Strom neštěstí

Roku 1944 Taha Husain vydává další novelu, s kriticko-realistickým vyzněním. Její název zní *Strom neštěstí* (*Šadžarat al-bu's*). Spisovatel se vrací zpět do prostředí, ve kterém prožil dětství – do městečka v Horním Egyptě, kde vyrostl. Příběh novely líčí ne příliš šťastný osud kupecké rodiny po tři generace během měnících se poměrů ve společnosti. Rodina nevidí příčinu svého úpadku ve společenských změnách, ale vlivem pověřivosti jsou přesvědčeni, že důvodem tragédií, které je zasahují, je ošklivá manželka jednoho ze synů, jež přinesla rodině zkázu a tragický konec. Hlavní téma, „neštěstí“, prostupuje celým dílem a ovlivňuje chování a životy jednotlivých postav.¹³⁹

Děj začíná, když se syn obchodníka Alího, Chálid, ožení s dcerou obchodníka a otcova přítele Nafízou. Udělá tak na doporučení šejcha súfijského bratrstva, u kterého studuje náboženství. Jejich sňatku nepřeje matka Nafízy a slibuje, že vezmou-li se Chálid s Nafízou, zasadí v domě strom neštěstí. Stane se tak a od té doby žádná z generací není šťastná. Vztahy mezi manžely a rodiči a dětmi se komplikují a nikdy nespějí k dobrému konci.¹⁴⁰

Novela čtenáři umožňuje pohled na rodinu, jež žila dle příkázání náboženských praktik, súfijských, které ovlivňovaly veškeré jednání každého z členů po několik generací. Zdrojem rodinného neštěstí je ďábel, ve kterého věřili. Ďábel se dokázal přeměňovat v krásné ženské bytosti a zmást tak člověka. Taha Husain taktéž otevřel téma polygamie – Chálidův otec měl po smrti první manželky mnoho žen a s mnohými se rozvedl. Autor se tak skrze další dílo dotýká otázky sociálních, ekonomických a náboženských problémů Egypta své doby.¹⁴¹ Taha Husain zachytil spoustu islámských reálií od plnění náboženských povinností, přes prostředí mešit a dervišských řádů, až po osoby šejchů, jejichž rozkazům se vesnické obyvatelstvo podvolovalo.¹⁴²

4.6.5 Ubožáci země

Sociálnímu aspektu se Taha Husain nevyhnul ani v dalším díle *Ubožáci země* (*al-Mu'adhdhabún fí 'l-ard*) z roku 1949. V knize se věnoval prohlubujícím se sociálním rozdílům v Egyptě po druhé světové válce, bídě a nespravedlnosti pro sociálně slabé, felláhy. Vyjadřuje soucit k chudým a trpícím a prokazuje opět své humanistické ideály a vysoké morální cíle. Avšak příběhy trpí nepřesvědčivostí a idealizací s utopickým autorovým přesvědčením, že bohatí rozdělí své majetky chudým. Ačkoliv dílo obsahovalo obrovskou dávku nespelnitelných

¹³⁹ MOOSA, Matti, *Origins of modern Arabic fiction*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997, str. 302.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 303.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 304.

¹⁴² OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 51.

ideálů a utopických představ. Ty spočívaly v tom, že bohatí rozdělí své majetky a chudým a nastane rovnováha, sociální spravedlnost. Ačkoliv tato myšlenka nepřekročila hranici literární fikce, vláda dílo pro jistotu zabavila a celé vydání zkonfiskovala. Bála se, že kniha přes svou naivitu bude působit jako rebelie proti stávajícím poměrům v Egyptě. Jedná se o jedinou povídkovou sbírku Taha Husaina.¹⁴³ *Ubožáky země* zařazuji do své práce, jelikož se tematicky podobají zaměření většiny beletristických děl Taha Husaina. A to sociálním nerovnostem a problémům Egypta tehdejší doby.

---

¹⁴³ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 51.

5 ZÁVĚR

Osobnost Taha Husaina bezesporu patří mezi jednu z nejzajímavějších postav epochy kulturního obrození v Egyptě a zrodu moderní arabské literatury. Taha Husain ve svých dílech a myšlenkách propojil kulturní odkaz staré arabské a islámské tradice a vlivy západní kultury a vzdělanosti. Sám se stal otcem moderní egyptské, nejen, literární vědy a také klasikem moderní egyptské literatury a inspirátorem dalších generací literárních tvůrců i čtenářů. Fakt, že byl jako autor i vědec respektován i mimo egyptský a dokonce i arabský svět, dokazují mnohá ocenění univerzit ze Západu a překlady jeho děl do různých světových jazyků.¹⁴⁴

Když Taha Husain v roce 1973 zemřel, egyptská literatura a věda ztratila jednoho z nejvýznačnějších tvůrců a badatelů své doby.¹⁴⁵ Avšak jeho odkaz žije dodnes a přesvědčit se o tom můžeme přímo v Káhiře, poblíž Káhirske univerzity, kde na památku Taha Husaina stojí pomník v nadživotní velikosti slepého literáta. Monument v sobě spojuje prvky faraónské a futuristické, tak jako představovala tvorba Taha Husaina spojení tradice a modernity.¹⁴⁶

Když jsem začala psát tuto práci, nejdříve jsem se seznámila s překlady děl Taha Husaina, které mi byly k dispozici. Zjistila jsem, že k mnohým knihám stále ještě neexistují české překlady. Myslím, že tento stav komplikuje cestu českého čtenáře či studenta ke knihám tohoto významného autora. Příjemnějším zjištěním poté ale bylo, kolik odborné literatury na téma moderní egyptské literatury, kulturního obrození či přímo o životě a tvorbě Taha Husaina existuje. Avšak často je tato literatura staršího data vydání – to jí sice neubírá na kvalitě, ale práce většinou pokrývají dobu tvůrčího života Taha Husaina, orientují se tedy na období do jeho smrti, ale nemohou již poskytnout informace, co se stalo těsně předtím, než autor zemřel a jak bylo jeho dílo těsně po jeho smrti opečováváno.

I přestože jsem nemohla, vzhledem k jazykovému handicapu, přečíst všechna díla Taha Husaina, vytvořila jsem si představu o autorovi a jeho práci dostačující. *Knihy dní* mi jako ukázka autorova života postačila. Fascinována jsem byla, asi jako mnozí, kdo knihu četli, jak autor, ač slepý, dokázal popsat vnější i vnitřní život svých hrdinů a zavést tak čtenáře na místa svého dětství s pocitem, jako by se tam skutečně ocitl. Avšak více mne zaujala novela *Volání hrdličky*, jejíž děj mne dojímal a připomínal rukopis spíše dívčí, nežli mužský. Tak se pro mne stal Taha Husain autorem výjimečného charakteru. Takového, který dokáže ohromit, jak moc se umí vcítit do duše svého hrdiny. Ačkoliv se mi příběhy obou děl zdály naivní, ať již logikou jednání postav (v případě Áminy ve *Volání hrdličky*) anebo chováním jednotlivých členů rodiny, které Taha Husain popsal v *Knize dní*, pochopila jsem, v čem je

---

¹⁴⁴ OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. Praha: Karolinum, 1995, str. 51.

¹⁴⁵ IBN-SALIM HANNA, Suhail. A passage to France: The third Volume of the Autobiography of Tāhā Husain. *World Literature Today*. 1978, s. 334.

¹⁴⁶ LABABIDI, Lesley. *Cairo's Street Stories*. Cairo: The American University in Cairo Press, 2008, str. 96.

autorův literární přínos unikátní - ve srovnání s díly, se kterými jsem se seznámila, než jsem se začala věnovat této moderní literatuře.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

České a slovenské zdroje:

HUSAIN, Táhá. *Kniha dní*. Přeložil K. PETRÁČEK. 1. vyd. Praha: Odeon, 1974.

HUSAJN, Taha. *Volání hrdličky*. Přeložil I. HRBEK. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964.

HUSEJN, Táhá. *Volanie hrdličky*. Přeložil L. DROZDÍK. 1. vyd. Bratislava: Slovenský spisovateľ, vydavateľstvo Sväzu slovenských spisovateľov, 1965.

JEŽOVÁ, Michaela, BURGROVÁ, Helena, eds. Egypt. In: *Současný Blízký východ*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 77 – 90. ISBN 978-80-87474-45-7.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 4. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-821-5.

NAVRÁTILOVÁ, Hana. V hlavní nebo vedlejší roli Egypt. In: *Acta FF ZČU*. Západočeská univerzita v Plzni, 2009, č. 4, str. 109 - 132. ISSN 1802-0364.

OLIVERIUS, Jaroslav. *Moderní literatury arabského Východu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995.

OLIVERIUS, Jaroslav. Setkání Východu a Západu v tvorbě klasiků egyptské literatury. *Literární noviny*. 2001, **11** (41), s. 10 – 11.

OLIVERIUS, Jaroslav. *Svět klasické arabské literatury*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-7108-109-4.

Cizojazyčné zdroje:

ABU-HAIDAR, Jareer. Modern Arabic Literature and the West by M. M. Badawi. *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*. 1987, **2**, s. 333 – 335.
Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25212174> [cit. 11. 3. 2014].

ALLEN, Roger M. A., ed. *Essays in Arabic Literary Biography: 1850 – 1950*. Wiesbaden: Hubert & Co., 2010, ISBN 978-3-447-06141-4.

CACHIA, Pierre. *Tāhā Husayn: His Place in the Egyptian Literary Renaissance*. London: Luzac & Company LTD, 1956.

GALAL, Abdel Fattah. *Taha Hussein*.

Dostupné z: <http://www.ibe.unesco.org/publications/ThinkersPdf/husseine.pdf> [cit. 1. 4. 2014].

GERSHONI, Israel, JANKOWSKI, James P. *EGYPT, ISLAM, AND THE ARABS: The Search for Egyptian Nationhood, 1900-1930*. New York: Oxford University press, 1986. 18, 346 s. Studies in Middle Eastern History. ISBN 0-19-504096-1.

GHANAYIM, Mahmud. Mahmud 'Amin al-^ċ Alim: Between Politics and Literary Criticism. *Poetics Today*. 1994, **15** (2), s. 321 – 338.

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1773168> [cit. 27. 2. 2014].

GOLDSCHMIDT, Arthur. *Biographical dictionary of modern Egypt*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc., 2000. ISBN 1-55587-229-8.

HADDAD, Mahmoud. Taha Husain's Education: From Azhar to the Sorbonne by Abdelrashid Mahmoudi. *International Journal of Middle East Studies*. 2001, **33** (2), s. 322 – 324.

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/259582> [cit. 27. 2. 2014].

HUSSEIN, Taha. *An Egyptian Childhood (the Autobiography of Taha Hussein)*. Translated by E. H. Paxton. London: George Routledge & Sons, LTD, 1932.

IBN-SALIM HANNA, Suhail. A passage to France: The third Volume of the Autobiography of Tāhā Husain. *World Literature Today*. 1978, **52** (2), s. 334.

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40132965> [cit. 27. 2. 2014].

LABABIDI, Lesley. *Cairo's Street Stories*. Cairo: The American University in Cairo Press, 2008. ISBN 978-977-416-153-7.

MOOSA, Matti. *The origins of modern Arabic fiction*. 2nd ed. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1997. ISBN 0-89410-684-8.

Poznámka:

Ke knihám autorů Rogera M. A. Allena (*Essays in Arabic Literary Biography*), Arthura Goldschmidta (*Biographical dictionary of modern Egypt*), Taha Husseinova [*An Egyptian Childhood (the Autobiography of Taha Hussein)*] a autorky Lesley Labadidi (*Cairo's Street Stories*) jsem měla přístup pouze pro Google Books.

7 RESUMÉ

The aim of this thesis is to introduce the life and work of Egyptian author Taha Husain and his contribution to Arabic literature. This thesis describes the progression of modern Arabic literature achieved through the movement of young writers and scholars. Taha Husain was one of them.

The first chapter introduces us to the history of the postcolonial era in Egypt, to the epoch after the First World War. The thesis also describes Western influences, which are reflected in the work of Taha Husain. The next chapter deals with the life of this writer from his childhood in a small town in Upper Egypt, covering his study at Azhar University, Cairo University and at the Sorbonne. His study in the West had great influence on his philosophy and work. His work consists of science and literature. Both of them include modern ideas with emphasis on education and social equity. His academic and public activity are presented in this thesis, but the text is about literature primarily. Thus, the thesis focuses on literary language, form and style of the author and influences, which we can identify in his work. The text introduces scientific works of Taha Husain, especially his criticism of pre-Islamic poetry and the Quran too, his essays about history of literature, traditional Arabic Islamic poets, and his criticism of contemporary situation in Egypt of his time.

The last chapter of this work presents the main literary works of Taha Husain and describes his most famous novel with autobiographical features, *The Days*, his short stories *The Call of the Curlew* about the topic of women's emancipation and with elements of symbolism; *A Man of Letters*, the other of his autobiographical book and *The Tree of Misery*, work inspired by memories.

Taha Husain was a special author and his contribution to modern Arabic literature is enormous. His works, written during his life, connected Arabic Islamic tradition with Western thinking. This author belongs to the most famous writers of his time and his works are still regarded as classics today.